

2014

Jaarverslag

Inhoud

Samenstelling

Aandeelhouders, raad van commissarissen, directie en ondernemingsraad, *iii*

Raad van commissarissen

Voorstel aan de aandeelhouders, *iv*

Bericht van de raad van commissarissen, *v*

Directieverslag

Verslag van de directeur, *1*

Financieel, *3*

Klant, *6*

Watervoorziening en omgeving, *9*

Exploitatie, *11*

Mens en organisatie, *13*

Kwaliteit, compliance en ICT, *16*

Ander Water, *17*

Kengetallen (enkelvoudig), *19*

Vergelijking resultaat 2014 met FP2014, *20*

Jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2014, *22*

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2014, *23*

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2014, *24*

Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening, *25*

Enkelvoudige balans per 31 december 2014, *42*

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2014, *43*

Toelichting op de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening, *44*

Overige gegevens

Statutaire bepaling, *56*

Voorstel winstbestemming, *56*

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant, *57*

Bijlagen

Waterkwaliteit 2014, *60*

Overzicht afkortingen jaarverslag, *62*

Aandeelhouders, raad van commissarissen, directie en ondernemingsraad

Aandeelhouders

	Aantal aandelen
Provincie Drenthe	973
Gemeente Aa & Hunze	64
Gemeente Assen	147
Gemeente Borger-Odoorn	64
Gemeente Coevorden	80
Gemeente Emmen	234
Gemeente Hoogeveen	122
Gemeente Midden-Drenthe	73
Gemeente Noordenveld	72
Gemeente Tynaarlo	45
Gemeente Westerveld	21
Gemeente De Wolden	51

Raad van commissarissen

G.J. Jansen		voorzitter
B.J. Bouwmeester		lid
T. Eerenstein		lid
Sj. Kremer	(tot 10 december 2015)	lid
J.H. van der Laan		lid
M.L. van Wijhe	(vanaf 1 december 2014)	lid

Directie

K.J. Hoogsteen	(tot 1 april 2016)	directeur
Sj. Kremer	(vanaf 10 december 2015 tot 3 juni 2016)	directeur
P.A. Glasbeek	(vanaf 1 april 2016)	directeur

Ondernemingsraad

J. Kikkert		voorzitter
G. Blom		secretaris
R. Heling		vice voorzitter
T. Alkemade	(afgetreden op 15 juni 2014)	lid
H. Kuiper	(afgetreden op 28 november 2014)	lid
G. de Jonge		lid
H. Ramaker	(benoemd per 15 september 2014)	lid
M. Stanneveld-Mostert	(afgetreden op 20 mei 2014)	lid
J. de Vries	(benoemd per 20 mei 2014)	lid

Voorstel aan de aandeelhouders

Hierbij bieden wij u het door de directie opgemaakte jaarverslag 2014 van NV Waterleidingmaatschappij Drenthe aan met daarin opgenomen de jaarrekening over 2014.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met de directie besproken in een vergadering van de raad van commissarissen waarbij ook de accountant aanwezig was.

De enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2014 sluit met een positief saldo van € 2.424.000 (geconsolideerd € 2.450.000).

Voorgesteld wordt het statutair maximaal toegestane dividend ter grootte van 3%, zijnde de wettelijke rente per 1 januari 2014, van het geplaatste aandelenkapitaal aan aandeelhouders uit te keren en het restant van het resultaat aan de overige reserve toe te voegen.

De algemene vergadering van aandeelhouders wordt voorgesteld de jaarrekening vast te stellen.

Aan de algemene vergadering van aandeelhouders wordt tevens voorgesteld voor het jaar 2014 decharge te verlenen aan de huidige directie voor het gevoerde bestuur en de huidige leden van de raad van commissarissen voor het gevoerde toezicht.

Assen, 27 januari 2017

Namens de raad van commissarissen

G.J. Jansen, voorzitter

Bericht van de raad van commissarissen

VERSLAG RAAD VAN COMMISSARISSEN

Voor WMD was 2014, vooral voor wat betreft de financiële afwikkeling ervan, een turbulent jaar. Daar waar de kernactiviteit, productie en distributie van drinkwater, onverminderd hoog scoort op kwaliteit en klanttevredenheid en WMD tariefmatig tot de laagste aanbieders hoort, ging veel aandacht en zorg uit naar de niet-kernactiviteiten.

Eind 2014 werd opdracht gegeven aan de Commissie De Boer om onderzoek te doen naar de toekomstige positie van WMD. Deze commissie heeft in juni 2015 het rapport 'Helder Water, helder bestuur' uitgebracht. Vooruitlopend daarop is door de raad van commissarissen steeds meer aandacht gevraagd voor de beheersing van de niet-kernactiviteiten, inzonderheid die in Indonesië.

Na afloop van het boekjaar deed zich bij de afronding van de jaarstukken 2014 een vertrouwens-conflict voor tussen de directie enerzijds en de raad van commissarissen en de externe accountant anderzijds. Dit heeft de raad ertoe aangezet de afwikkeling van de jaarstukken 2014 in december 2015 in eerste instantie op te dragen aan een tot dan toe zittend lid van de Raad, die uit de raad terug trad en benoemd werd tot tijdelijk bestuurder. Vanaf eind april 2016 werd de huidige samenstelling van de raad van commissarissen duidelijk dat met name de problemen bij de Indonesische activiteiten van een veel grotere omvang waren dan tot dan toe bij hen bekend. Geconstateerd moest worden dat fouten waren begaan bij de totstandkoming van de jaarrekening 2013 omdat in 2013 al informatie beschikbaar was die tot een andere waardering van met name de Indonesische activiteiten had moeten leiden dan die in het jaarverslag 2013 was opgenomen. Daarop is besloten tot correctie van het jaarverslag 2013 over te gaan, door foutenherstel in de jaarrekening 2014.

Een en ander heeft mede geleid tot het aanstellen van een interim directeur per 1 april 2016, die kort daarop ook de verantwoordelijkheid kreeg voor de afronding van het jaarverslag 2014 zorg te dragen. De interim bestuurder/ex-lid van de Raad is in juni 2016 teruggetreden.

De gang van zaken als hier geschetst roept natuurlijk diverse vragen op. Vooral waar het betreft de informatie uitwisseling tussen directie, raad van commissarissen, externe accountant en voor wat Indonesië betreft tevens het bestuur van de Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië (SWOI). Voor wat de informatie uitwisseling betreft tussen de genoemde gremia die al dan niet heeft plaatsgevonden omtrent een in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken uitgebracht

'Final Evaluation' rapport uit mei 2013, waarin harde noten over de WMD projecten in Indonesië werden gekraakt, is in juli 2016 aan een extern bureau, EY, opdracht gegeven een feitenonderzoek uit te voeren gericht op de reconstructie van:

1. Wie, wanneer van het bestaan en de inhoud van het door het Ministerie van Buitenlandse Zaken in mei 2013 uitgebrachte rapport Final Evaluation op de hoogte waren;
2. De wijze waarop de personen die op de hoogte waren van (de inhoud van) het rapport hierover hebben gecommuniceerd, alsmede met wie en op welk moment, teneinde de directie en Raad van commissarissen van WMD in de gelegenheid te stellen om de feiten te kennen en- indien daartoe aanleiding wordt gezien- corrigerende maatregelen te initiëren.

Het rapport van EY over de feitelijke bevindingen is begin december 2016 uitgebracht. Geconstateerd kan worden dat het Final Evaluation rapport niet de verspreiding heeft gekregen die het verdiende. De leden van de Raad van commissarissen in de huidige samenstelling hebben eerst in april 2016 van dit rapport kennis genomen. We zien deze gang van zaken als een extra aansporing om alle aanbevelingen uit het rapport 'Helder Water, helder bestuur' van de Commissie de Boer uit 2015 zo spoedig mogelijk te implementeren.

Naast de bilaterale overleggen en commissievergaderingen heeft de raad van commissarissen in 2014 acht maal plenair vergaderd. Voorts is in vier vergaderingen in 2015 en vijf vergaderingen in 2016 aandacht besteed aan de afwikkeling van de jaarstukken 2014.

Per december 2014 is tot de Raad toegetreden mevrouw Marlies van der Wijhe.

Voor de getoonde inzet gedurende het verslagjaar zijn wij het WMD personeel erkentelijk.

JAARREKENING

De directie van NV Waterleidingmaatschappij Drenthe heeft ons de door hen opgemaakte jaarrekening over het jaar 2014 voorgelegd, samen met het verslag over het door de directie gevoerde beleid. De raad van commissarissen heeft de opgemaakte jaarrekening over 2014 laten controleren door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Deze controleverklaring heeft geen goedkeurende strekking. De daaraan ten grondslag liggende overwegingen zijn eveneens in de controleverklaring toegelicht.

Wij hebben het verslag inclusief jaarrekening, in aanwezigheid van de accountant, met de directie besproken. Wij stellen

de algemene vergadering van aandeelhouders voor om het directieverslag, de jaarrekening en de winstbestemming vast te stellen.

Daarnaast verzoeken wij de algemene vergadering van aandeelhouders voor het jaar 2014 décharge te verlenen aan de huidige directie voor haar bestuur en aan de huidige leden van de raad van commissarissen voor het uitgeoefende toezicht.

SAMENSTELLING VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSSEN

De leden van de raad van commissarissen worden benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders voor een periode van vier jaar. Het aantal commissarissen wordt bepaald door de raad van commissarissen zelf en bedraagt minimaal vier en maximaal acht leden. Door de raad wordt een standaard bezetting van zes leden aangehouden.

De commissaris die op voordracht van Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe wordt benoemd is statutair de voorzitter van de raad van commissarissen. Daarnaast beschikken de volgende drie clusters van aandeelhouders over het recht van voordracht:

- Cluster gemeenten Aa en Hunze, Assen, Noordenveld en Tynaarlo;
- Cluster gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen;
- Cluster gemeenten Hoogeveen, Midden-Drenthe, Westerveld en De Wolden.

Twee leden worden voorgedragen door de raad van commissarissen, waarbij het versterkte aanbevelingsrecht van de ondernemingsraad geldt.

De ondernemingsraad beveelt kandidaten aan voor de voordracht door de raad aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Per 1 december 2014 is mevrouw M.L. (Marlies) van Wijhe door de algemene vergadering van aandeelhouders benoemd.

Vanaf 1 januari 2013 is de Wet Bestuur en Toezicht van kracht. Deze wet heeft onder meer als doel om een meer evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen te bereiken in het bestuur en de raad van commissarissen. Met een evenwichtige verdeling wordt bedoeld dat minimaal 30% van de zetels wordt bezet door mannen en ook minimaal 30% door vrouwen. Ultimo 2014 voldoet de raad hier niet aan. Bij toekomstige benoemingen wordt gestreefd naar een meer evenwichtige verdeling.

Bij de samenstelling wordt er op toegezien dat de volgende kennisgebieden binnen de raad vertegenwoordigd zijn:

- Kennis en ervaring bij overheid, openbaar bestuur e.d.
- Kennis en ervaring op financieel gebied: bijzondere kennis van en ervaring in projecten of deelnemingen buiten Nederland is een pre.
- Kennis en ervaring in het bedrijfsleven; ervaring in en daadwerkelijk functionerend op directieniveau in een middelgrote profit onderneming.

- Kennis van en ervaring in arbeidsverhoudingen/sociaal beleid.
- Kennis en ervaring op het gebied van water, milieu, ecologie of natuur.

Binnen de huidige raad zijn bovengenoemde kennisgebieden vertegenwoordigd.

KORTE BESCHRIJVING LEDEN RAAD VAN COMMISSARISSSEN PER 31 DECEMBER 2014

Alle commissarissen hebben de Nederlandse nationaliteit.

De heer G.J. Jansen (7 november 1946), thans gepensioneerd, voorheen Commissaris van de Koningin in Overijssel. Benoemd in 2013 op voordracht van Gedeputeerde Staten van Drenthe. Aftredend in maart 2017. Voorzitter van de raad van commissarissen.

Relevante nevenfuncties: bestuurslid Nationaal Groenfonds, voorzitter Innovatienetwerk, voorzitter Faunafonds, voorzitter Waarderingskamer, adviseur en toezichthouder publieke en semipublieke sector, lid RvT Staatsbosbeheer, lid RvT Rijksmuseum Twenthe.

De heer B.J. Bouwmeester (28 juni 1959), burgemeester van de gemeente Coevorden. Benoemd in 2013 op voordracht van de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen. Aftredend in maart 2017. Relevante nevenfuncties: lid bestuur Veiligheidsregio Drenthe, voorzitter Energiecoöperatie Coevorden, voorzitter Drents portefeuillehoudersoverleg Milieu en Mobiliteit.

De heer T. Eerenstein (10 september 1952), voorheen wethouder van de gemeente Hoogeveen. Benoemd in 2011 op voordracht van de gemeenten Hoogeveen, Midden-Drenthe, Westerveld en De Wolden. Afgetreden in oktober 2015 en herbenoemd op 3 juni 2016. De heer Eerenstein is lid van de auditcommissie van de raad van commissarissen. De heer Eerenstein vervult geen relevante nevenfuncties in relatie tot zijn functie bij WMD.

De heer S.J. Kremer (30 oktober 1945), thans gepensioneerd, voorheen burgemeester van de gemeente De Wolden. Benoemd in 2013 op voordracht van de raad van commissarissen waarbij de aanbeveling van de ondernemingsraad werd gevolgd. Afgetreden per 9 december 2015. Tot die tijd was de heer Kremer tevens lid van de auditcommissie van de raad van commissarissen. De heer Kremer vervulde in 2014 tot zijn aftreden per 9 december 2015 geen relevante nevenfuncties in relatie tot zijn functie als commissaris van WMD.

De heer J.H. van der Laan (1 juli 1950) burgemeester van de gemeente Noordenveld. Vice voorzitter van de raad van commissarissen. In 2007 benoemd op voordracht van de gemeenten Aa en Hunze, Assen, Noordenveld en Tynaarlo. In 2013 opnieuw herbenoemd voor een periode van vier jaar. Aftredend in december 2017.

Mevrouw M.L. van Wijhe (6 april 1965), directeur Van Wijhe Verf BV. Benoemd op 1 december 2014 op voordracht

van de raad van commissarissen waarbij de aanbeveling van de ondernemingsraad werd gevolgd. Aftredend in december 2018. Mevrouw Van Wijhe vervult geen relevante nevenfuncties in relatie tot haar functie bij WMD.

EVALUATIE FUNCTIONEREN

Wij zijn van mening dat de samenstelling van de raad zodanig is, dat op juiste wijze toezicht kan worden uitgeoefend en dat de leden ten opzichte van elkaar en de bestuurder onafhankelijk kunnen opereren. Doorgaans zijn alle leden van de raad van commissarissen aanwezig bij iedere vergadering. De raad heeft in een aparte bijeenkomst het eigen functioneren besproken.

INVULLING TOEZICHT

In 2014 heeft de raad van commissarissen acht maal vergaderd in aanwezigheid van de directie. Tijdens deze vergaderingen en in de contacten met de directie hebben we gesproken over de strategische positie van WMD, de governancestructuur, de behaalde resultaten en het financieel beleid, de reorganisatie en alle overige relevante zaken die onder de aandacht van de raad kwamen of werden gebracht. In 2014 werden onder meer de volgende onderwerpen behandeld:

- Jaarrekening 2013, voorstel winstbestemming en het verslag van de accountant.
- Optimalisatie drinkwatervoorziening door extra investeringen voor het versneld vervangen van slechte asbestcementleidingen, maatregelen om het aantal ondermaatse leveringsminuten terug te brengen en de aanleg van 50 km transportleiding door het Hunzedal van Annen naar Sellingen.
- Voorgenomen fusie van Waterlaboratorium Noord BV met het laboratorium van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest.
- Herziening governancestructuur als gevolg van wijzigingen in wetgeving en herziening van de code Tabaksblat en commissie Frijns. De herijking heeft geleid tot wijziging van de statuten van de vennootschap, directiestatuut, reglement raad van commissarissen, klokkenluidersregeling en reglement auditcommissie.
- Reorganisatie WMD. Een interne projectgroep 2020 heeft in 2013 uitgebreid onderzoek gedaan naar de gewenste organisatievorm en de hierbij passende bezetting met het oog op de toekomst. De uitkomsten van de projectgroep zijn door drie onafhankelijke externe adviseurs getoetst. De directie heeft vervolgens een besluit genomen ten aanzien van de toekomstontwikkeling van WMD en deze voorgelegd aan de raad van commissarissen. In januari 2014 is de raad akkoord gegaan met de door de directie voorgestelde richtlijnen en heeft deze de heer Hoogsteen gemachtigd alle verdere benodigde stappen te zetten om tot invoering over te gaan. Vanuit de raad was de heer Bouwmeester klankbord voor de directie en hebben er regelmatig contact- en rapportagemomenten plaatsgevonden. Een aantal commissarissen was op 3 november 2014 aanwezig in een speciale bijeenkomst die

- gold als start van de nieuwe organisatie.
- Toekomstverkenning WMD. Op nadrukkelijke wens van de Algemene Vergadering hebben de directie en raad een voorstel gedaan voor het uitvoeren van een onderzoek naar de strategische positie van WMD in de waterketen door een externe onderzoekscommissie. De raad heeft dit besluit ten aanzien van de beoogde ontwikkelrichting voorgelegd aan de aandeelhouders. De aandeelhouders hebben hiervan kennis genomen en daarbij de wens geuit aanvullend nog een toekomstverkenning uit te voeren naar de strategische positie van WMD in de waterketen.
- De invoering van vennootschapsbelasting per 1 januari 2016 en de mogelijke consequenties hiervan.
- Het Financieel Plan en de drinkwatertarieven voor 2015.
- Benoeming van een nieuwe commissaris.
- Goedkeuring directiebesluit inzake benoeming adjunct directeur.
- Conform artikel 3c van het reglement raad van commissarissen WMD is het functioneren van de directie besproken.

Bij twee overlegvergaderingen tussen de directie en de ondernemingsraad waarin de algemene gang van zaken van de onderneming is besproken was een vertegenwoordiger van de raad aanwezig. Het jaarverslag 2013, de reorganisatie en wijzigingen van bedrijfsregelingen zijn onder andere aan de orde geweest.

In de Drinkwaterwet wordt gesproken over niet-wettelijke activiteiten, door de WMD 'Ander Water' activiteiten genoemd. De wet schrijft voor dat drinkwater- en Ander Wateractiviteiten strikt gescheiden dienen te zijn. Binnen de raad van commissarissen is dan ook besloten om deze twee activiteiten in de raad apart te behandelen. In 2014 zijn de volgende onderwerpen rondom Ander Water besproken:

- Jaarrekening 2013 en het verslag van de accountant.
- Herziening governancestructuur als gevolg van wijzigingen in wetgeving en herziening van de code Tabaksblat en commissie Frijns. De herijking heeft geleid tot wijziging van de statuten van NoordWater BV en de onderliggende werkmaatschappijen BètaWater BV, IndoWater BV en E-Qua BV.
- Dierenpark Emmen: projectvoortgang en contractuele afspraken over energielevering en waterdiensten. In 2014 heeft de raad een bezoek gebracht aan de bouwlocatie van het nieuwe dierenpark Wildlands Adventure Zoo.
- Financieel Plan Ander Water 2015.
- De invoering van vennootschapsbelasting per 1 januari 2016 en de mogelijke consequenties hiervan.
- Beleidsnota Ander Water.
- Voortgang samenwerking met lokale waterbedrijven in Indonesië.

In 2014 heeft de raad van commissarissen zich eveneens nader beraden over de ontwikkelingen van de activiteiten in Indonesië. In de eerste plaats is een overeenkomst opgesteld waarin de verhouding tussen de WMD en de Stichting Waterprojecten Oost Indonesië (SWOI) nader is geregeld.

Inmiddels (2016) wordt gewerkt aan een versnelde beëindiging van de Indonesische activiteiten.

AUDITCOMMISSIE

In 2014 is een auditcommissie ingesteld bestaande uit twee leden van de raad van commissarissen. De auditcommissie adviseert de raad bij de uitvoering van zijn taak tot het houden van toezicht op de interne risicobeheer- en controlesystemen alsmede de jaarverslaglegging en de begroting. Voor de werkzaamheden van de commissie is een reglement opgesteld.

In dit eerste jaar heeft de auditcommissie drie keer vergaderd waarbij de governance, planning- en control cyclus, Financieel Plan 2015 voor drinkwater- en Ander Wateractiviteiten en lange termijn financiering aan de orde zijn geweest.

Verslag van de directeur

Dit jaarverslag valt, om maar met de deur in huis te vallen, in drieërlei opzicht op:

- Door het late tijdstip van verschijnen ervan;
- Door de correctie van de beginbalans voornamelijk als gevolg van de vorming van een aanzienlijke voorziening op de Indonesische activiteiten;
- Door het ontbreken van een goedkeurende controleverklaring.

Deze aspecten zijn sterk verweven: kort na mijn aantreden in april 2016 werd ik verantwoordelijk voor het afronden van het jaarverslag 2014, nadat een vertrouwensbreuk tussen de voormalige directie enerzijds en de raad van commissarissen en de externe accountant anderzijds had plaatsgevonden op grond van onvolledige, onjuiste en niet tijdige informatievervalsing.

Ik heb moeten constateren dat aanzienlijke voorzieningen dienden te worden getroffen op de Indonesische activiteiten, maar ook dat in 2013 feiten en omstandigheden bekend waren op basis waarvan ook toen al tot een andere waardering zou moeten zijn geconcludeerd dan in het jaarverslag over 2013 is aangegeven. Op die grond is vervolgens besloten tot correctie van de jaarrekening 2013 (via foutenherstel in de jaarrekening 2014). Een daarop toegesneden zogenaamd. art. 2:362 lid 2 BW mededeling is op 9 juni 2016 gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel. Deze gang van zaken heeft vertragend gewerkt op het uitbrengen van het jaarverslag 2014 en heeft voorts aanleiding gegeven tot het opdracht geven voor een extern, door EY uitgevoerd, feitenonderzoek en het nemen van tal van corrigerende maatregelen.

De voorzieningen op de Indonesische activiteiten in de correctie over 2013 hebben voor wat de geconsolideerde cijfers betreft geleid tot een forse benedenwaartse bijstelling van het Eigen Vermogen. Het zal een aantal jaren vergen (naar verwachting tot en met 2020) vooraleer de resulterende verslechtering van de solvabiliteit weer is hersteld. De versnelde beëindiging van de Indonesische activiteiten is in 2016 voortvarend ter hand genomen.

De Indonesische activiteiten en vooral de meerderheidsdeelnemingen in actieve lokale waterbedrijven zijn voor WMD van materieel belang. De grootste deelnemingen kennen een hoog zogenaamd. 'non-revenue water' percentage (soms > 50%). Dat wil zeggen dat meer dan de helft van het geproduceerde water niet wordt gefactureerd. Naar Nederlandse maatstaven is daarnaast de administratieve

organisatie en interne controle van deze deelnemingen onvoldoende en heeft geen lokale accountantscontrole plaatsgevonden die aan de Nederlandse vereisten voldoet. Om dit in perspectief te zetten: het gaat hier vooral om de omzet en de resultaten van de Indonesische activiteiten en de daarmee samenhangende consolidatie. Deze omzet is in de geconsolideerde winst- en verliesrekening voor een bedrag van € 6,9 miljoen opgenomen in de totale omzet van € 40,5 miljoen. Indien de geproduceerde hoeveelheid drinkwater in de Indonesische deelnemingen volledig zou zijn gefactureerd, zou de omzet (en het resultaat) aanzienlijk hoger zijn geweest dan thans gerapporteerd. Wij zijn niet bij machte geweest de aansluiting tussen geproduceerde en gefactureerde omzet te maken. Onder die omstandigheden ontbreekt voldoende zekerheid voor wat betreft omzet en resultaat en kan een goedkeurende controleverklaring niet worden verstrekt.

Alle bestaande niet-kernactiviteiten zijn in 2016 onderzocht en beoordeeld op rentabiliteit en maatschappelijke meerwaarde. Dat heeft tot gevolg dat voor een aantal activiteiten wordt bezien of die kan worden afgestoten.

Gegeven de ervaringen die zijn opgedaan is het interne beheers- en control systeem aangepast. Ook de administratieve inrichting heeft met ingang van 1 januari 2017 aanpassingen ondergaan.

De kernactiviteit (productie en distributie van drinkwater) is een solide, stabiele en zeer gezonde activiteit, die in de sectorgewijze benchmark rapportages constant in de top 4 scoort. De kernactiviteit biedt dan ook de basis om spoedig, vanaf 2017, weer terug te keren tot wat als 'normale' verhoudingen (en dito resultaten) in onze sector worden beschouwd. Zoals gesteld zal herstel van de solvabiliteit tot ca. 30% van het balanstotaal tijd vergen tot circa 2020.

Gelet op de verslechterde solvabiliteit is het investeringsprogramma herzien: besloten is om het investeringsniveau te begrenzen tot het niveau van de positieve cash-flow. De effecten daarvan op de klant zijn overigens minimaal. De vervanging van het AC leidingen net wordt in plaats van in een periode van ruim 10 jaar nu in ruim elf jaar uitgevoerd.

WMD werkt aan een continue verlaging van het kostenniveau. In lijn daarmee neemt ook de omvang van het personeelsbestand geleidelijk af. De verwachting bestaat dat het natuurlijk verloop voldoende ruimte biedt om de geprognosticeerde daling in bezetting op te vangen. Daar

waar schaalvoordelen voor sommige activiteiten zich kunnen voordoen wordt actief de samenwerking met andere partijen gezocht.

Vanaf 2016 wordt gewerkt aan de implementatie van de aanbevelingen als gedaan door de commissie De Boer, in het in 2015 uitgebrachte rapport 'Helder Water, helder bestuur'. Dat leidt onder meer tot wijzigingen op het gebied van de corporate governance. Het daarop gerichte beleid is door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders geaccordeerd, de daarmee verband houdende statuten en reglementswijzigingen worden thans voorbereid gericht op besluitvorming in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in april 2017.

De vertraging in het uitbrengen van de jaarverslagen over 2014 en 2015 en de eerder omschreven Eigen Vermogen correctie hebben geleid tot het in principe opeisbaar worden van de financiering die we van onze vier huisbanken ontvangen. Door hen zijn passende waivers verstrekt waardoor de vreemd vermogen financiering niet in gevaar komt. We zijn hen erkentelijk voor de constructieve wijze waarop zij met ons samenwerken. Overigens hebben wij ook vastgesteld op basis van onze huidige liquiditeits- en financieringsposities dat er vanuit de kernactiviteiten voldoende liquiditeit beschikbaar komt om te kunnen blijven voldoen aan de aflossingsvereisten en interestverplichtingen. Hierop is het vertrouwen gebaseerd dat jaarlijkse herfinanciering van de aflossing kan worden gerealiseerd

De afgelopen tijd heeft tot meer commotie, ook binnen het bedrijf, geleid dan wenselijk en gebruikelijk. Nochtans heeft dat niet afgedaan aan inzet en verbondenheid van de medewerkers. Ook de samenwerking met de Ondernemingsraad valt niet anders dan als zeer constructief aan te merken. Een woord van dank aan hen is dan ook op zijn plaats.

Directieverklaring

De directie van WMD verklaart naar beste weten:

- 1) Dat de jaarrekening 2014 een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie per 31 december 2014 en het resultaat over 2014 van WMD en de in de consolidatie opgenomen ondernemingen;
- 2) Dat het jaarverslag een getrouw beeld geeft van de toestand op de balansdatum per 31 december 2014 en de gang van zaken gedurende het boekjaar bij WMD;
- 3) Dat in het jaarverslag de wezenlijke risico's zijn beschreven waarmee WMD wordt geconfronteerd.

Assen, 27 januari 2017

Peter Glasbeek
Directeur

Financieel

Algemeen

In deze jaarrekening zijn met terugwerkende kracht diverse afwaarderingen en correcties verwerkt. Deze aanpassingen zijn in de toelichting op de jaarrekening toegelicht in hoofdstuk 1.

In hoofdlijnen komt het erop neer dat in het kader van foutenherstel per 31 december 2013 de navolgende correcties zijn doorgevoerd:

- Er is rekening gehouden met een duurzame waardevermindering van de investeringen in de lokale waterbedrijven in Papua en Sulawesi, uitgaande van kasstroomprognoses. Het financieel effect is een verlaging van het eigen vermogen met circa € 12,1 miljoen;
- De vorderingen op gerelateerde PDAM's en lokale overheden zijn geheel afgewaardeerd. Het financieel effect is een verlaging van het eigen vermogen met circa € 2,7 miljoen;
- Er is een voorziening getroffen voor de borgstelling die WMD afgegeven heeft voor de schuld van Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië. Het financieel effect is verlaging van het eigen vermogen met circa € 4,7 miljoen;
- Vrijval van de schuld van WMD aan Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië. Het financieel effect is verhoging van het eigen vermogen met circa € 8,6 miljoen;
- PT Water Laboratory Nusantara Indonesia, Stichting Vakantieverblijven WMD en Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië zijn geconsolideerd. Het financieel effect is een verlaging van het eigen vermogen van € 0,3 miljoen;
- Er is bij diverse Indonesische PT's een voorziening opgenomen voor severance payments (een soort opgebouwde pensioenrechten te betalen aan medewerkers bij uitdiensttreding). Het financieel effect is een verlaging van het eigen vermogen met € 0,2 miljoen;
- Een herwaarderingsreserve is gecorrigeerd. WMD had namelijk twee waarderingsgrondslagen gebruikt binnen één categorie voor materiële vaste activa, wat niet is toegestaan. Het financieel effect is een verlaging van het eigen vermogen van € 0,4 miljoen.
- WMD heeft aan het evenementenpark Wildlands een tentoonstellingsgebouw verhuurd. Deze huurovereenkomst had overeenkomstig de bepalingen in de richtlijnen voor de jaarverslaggeving als financiële lease gekwalificeerd moeten worden. Deze correctie heeft in dit foutenherstel alsnog plaatsgevonden. Het gevolg hiervan is een onttrekking van het actief uit de materiële vaste activa ad. € 6,5 miljoen, een opboeking van de contante waarde van de toekomstige termijnen ad. € 7,6 miljoen en een verhoging van het eigen vermogen ad. € 1,1 miljoen.

Derhalve is in totaal per saldo tot en met 2014 circa € 10,7 miljoen in mindering gebracht op het eigen vermogen per 31 december 2013.

Ontwikkeling vermogen en resultaat 2014 – 2020

De resultaten van de kerntaak van WMD, productie en distributie van drinkwater, vertonen al jaren een stabiel beeld. De resultaten van de deelnemingen zullen naar verwachting na de versnelde beëindiging van de indonesische activiteiten en de herstructurering op de overige niet-kernactiviteiten in Nederland beperkt in omvang zijn. Onder deze omstandigheden verwachten wij dat de solvabiliteit in 2020 weer op of boven de 30% van het geconsolideerde balanstotaal zal zijn.

Financiering en investeringen

In 2016 is in verband met de noodzaak tot herstel van de solvabiliteit het investeringsniveau teruggebracht tot het niveau van de vrije cashflow. Daarmee leiden nieuwe investeringen niet tot een additionele financieringsbehoefte. De komende jaren blijft de totale behoefte aan langlopende leningen naar verwachting stabiel op het niveau van ruim € 100 miljoen. Het merendeel van de financieringen betreft leningen met een looptijd van 10 jaar, de afschrijvingstermijn van de infrastructuur bedraagt 30 - 50 jaar. Als gevolg van dit systeem moeten de jaarlijkse aflossingen (komende jaren circa € 16 miljoen per jaar) geherfinancierd worden. Met de banken is regelmatig contact teneinde hiervoor adequate financiering aan te trekken. De belangrijkste huidige bankiers, ABN AMRO, BNG Bank, NWB Bank en Rabobank, nemen deel aan een periodiek overleg met WMD en hebben ondanks de rimpelingen zoals uiteengezet in deze jaarrekening, hun vertrouwen in WMD uitgesproken.

Derivaten

Met ingang van het boekjaar 2014 is RJ 290 aangepast. Dientengevolge is opnieuw gekeken naar de drie Fortisleningen (nu ABN AMRO), met name om te zien of deze leningen derivaatachtige kenmerken vertoonden. Dat bleek het geval. In overeenstemming met de aangepaste richtlijn is het 'embedded' derivaat van de lening afgesplitst en separaat gewaardeerd. Deze waardering was ultimo 2014 negatief. De gevolgen hiervan zijn deels ten laste van het resultaat 2014 gebracht. Het resterende deel is verwerkt in de beginbalans.

Risicobeheersing Nederland

Voortdurende monitoring van risico's verbonden aan de bedrijfsactiviteiten en aanpassing van het interne beheersingssysteem aan actuele risico's neemt bij WMD een belangrijke plaats in. Zoals bij alle ondernemingen en organisaties zijn er ontwikkelingen of gebeurtenissen die een bedreiging kunnen vormen voor de realisatie van de gekozen strategie. WMD heeft dergelijke ontwikkelingen of gebeurtenissen ('risico's') in kaart gebracht.

Een belangrijk onderdeel van de strategie van MD vormt de zorg voor een hoge mate van leveringszekerheid. Achterstallig onderhoud, onvoldoende kennis en uitbesteding van werk vormen hier een mogelijk risico. WMD heeft daarom gekozen voor preventief onderhoud (waar nodig), trainingen, wekelijks overleg, externe technologische doorlichting van productielocaties en het grotendeels in eigen beheer houden van de bedrijfsvoering, storingsonderhoud, preventief onderhoud, ontwerp- en installatiewerkzaamheden.

Extremere verstoringen van de drinkwaterlevering (uitval van een geheel productiestation, een wingebed, een grote transportleiding en/of besmetting van drinkwater) door ernstige calamiteiten zijn aanleiding om met regelmaat een 'Verstoringsrisico-analyse' uit te voeren, waarin de verschillende risico's worden beoordeeld en van passende maatregelen worden voorzien. Dit krijgt zijn weerslag in het wettelijk verplichte leveringsplan dat iedere vier jaar (het laatst in 2016) wordt herzien.

Een ander belangrijk onderdeel van de strategie van WMD vormt de realisatie van een uitstekende waterkwaliteit. Bacteriën, virussen, chemische stoffen, terroristische aanslagen en industriële lozingen vormen hier een mogelijk risico. WMD heeft een uitgebreid pakket maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. Goede en betrouwbare bronnen, maatregelen ter bescherming van de waterwinning, beveiliging van productielocaties, hygiënisch werken, een adequate zuivering en een goed distributienet maken daar deel van uit, evenals regelmatige bemonstering.

WMD wil bewust met het milieu omgaan en heeft daartoe diverse milieuvriendelijke maatregelen genomen. Zo beperkt WMD het gebruik van energie, chemicaliën en hulpstoffen en gebruikt ze groene stroom en zonne-energie. Reststoffen worden zoveel mogelijk hergebruikt en het drinkwater wordt geconditioneerd. WMD werkt onder het milieucertificaat 'Barometer Duurzaam Terreinbeheer (niveau goud)'. De risico's dat WMD haar doelstellingen op milieugebied niet haalt worden als klein ingeschat.

Slechte ervaringen van klanten beschadigen de reputatie en het vertrouwen in WMD. Mede daarom heeft WMD een klantenpanel dat zowel gevraagd als ongevraagd advies geeft. Een tekort aan personeelsleden op de klantenafdeling bij ongeval en ziekte kan een risico vormen voor een goede service. Door te werken met allround medewerkers – die alle aspecten beheersen – en inhuur van uitzendkrachten wordt dit risico gereduceerd.

Slecht onderhoud of ouderdom van het leidingnetwerk kunnen leiden tot breuken in leidingen en daardoor tot stagnerende waterlevering en het binnendringen van verontreinigingen. De grootste problemen blijken zich in de praktijk voor te doen bij asbestcementleidingen. WMD is daarom gestart met een investeringsprogramma waarbij de slechtste stukken van dit netwerk versneld worden vervangen. Werken met asbest kan leiden tot gezondheidsproblemen. Daarom heeft WMD strenge voorzorgsmaatregelen getroffen en zijn de medewerkers getraind in het omgaan met asbest.

De gemiddelde leeftijd van het personeelsbestand bij WMD is hoog en er is relatief weinig verjonging. Daardoor bestaat het gevaar van het wegstromen van kennis uit de organisatie. WMD onderkent dit risico en voert een gericht beleid om de kennis vast te leggen en de instroom van jonge personeelsleden te bevorderen.

WMD is, zoals veel organisaties, sterk afhankelijk van een ongestoorde werking van diverse automatiseringssystemen. Virussen, stroomstoringen, te lange responstijden bij storingen en foutmeldingen, niet op elkaar aansluitende systemen en onvoldoende kennis kunnen alle leiden tot stagnatie van het primaire proces. WMD heeft daarom een uitgebreid stelsel van maatregelen getroffen. Daarvan maken onder meer fire-walls, antivirus software, surf control, noodstroomaggregaten, uitwijkovereenkomsten en continue aandacht voor opleiding en training deel uit.

WMD hecht er veel belang aan dat de werknemers hun werkzaamheden in een gezonde werkomgeving kunnen verrichten. Er worden dan ook periodiek arbeidsgeneeskundige onderzoeken gehouden. Deze omvatten onder meer pc-gebruik, fysieke belasting en gehoorbescherming.

Door verandering in wetgeving kan de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden afnemen. Daardoor kan de kwaliteit van het grondwater achteruit gaan en kunnen de kosten voor het zuiveren toenemen. Door directe stimulering van boeren tot vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en meststoffen, voorwaarden stellen aan pachters, netwerken met andere grondgebruikers, waterbeheerders en overheden, omgevingsmanagement en samenwerking met andere waterbedrijven kan dit risico worden opgevangen.

Risico Wildlands

Gedurende het verslagjaar werd volop gewerkt aan de investeringen in de Waterfabriek en de duurzame energievoorziening voor Wildlands (voorheen Dierenpark Emmen) en omgeving. Tezamen met de investering in het multi-media gebouw bedragen de totale investeringen ten behoeve van Wildlands ultimo 2016 circa € 20 miljoen. Een zeer aanzienlijk deel van deze investeringen is voor wat de waarde ervan betreft afhankelijk van de financiële positie van Wildlands.

Risicobeheersing buitenland

WMD verricht activiteiten in Indonesië. WMD heeft een uitgebreide analyse uitgevoerd van de risico's die de ondernemingen aldaar lopen in de uitoefening van hun werkzaamheden.

De accountancy maatstaven alsmede de culturele waarden en normen die in Indonesië worden gehanteerd wijken af van die in Nederland.

Bovendien geschiedt het merendeel van de transacties nog op kasbasis. Daarnaast kennen onze deelnemingen in lokale waterbedrijven een relatief hoog "non-revenue water" percentage. Dat wil zeggen een aanzienlijk deel (soms >50%) van het geproduceerde water niet wordt gefactureerd. WMD heeft in het verleden diverse maatregelen genomen om

de betrouwbaarheid van de financiële verslaglegging bij haar bedrijven te vergroten, en zal daaraan ook in de nabije toekomst gerichte aandacht besteden.

Natuurrampen komen in Indonesië regelmatig voor. Ook twee van onze deelnemingen zijn al eens door hevige overstromingen getroffen. Deze veroorzaakten met name schade aan productie- en distributiemiddelen. Verzekering hiertegen blijkt niet goed mogelijk; de impact blijft tot dusver gelukkig beperkt tot de kosten van herstel en gederfde waterverkopen.

Dochterondernemingen van WMD hebben leningen verstrekt aan een vijftal drinkwaterbedrijven in Indonesië. Gedurende de afgelopen jaren heeft betaling van rente en aflossing niet conform de leningsvoorwaarden plaatsgevonden. De belangen in deze ondernemingen zijn in het eerder gememoreerde foutenherstel afgewaardeerd.

Organisatie structuur en voorgenomen juridische splitsing

In de structuur van de WMD groep die gold tot einde 2016, was geen volkomen en duidelijke scheiding aangebracht tussen de wettelijke en niet-wettelijke activiteiten.

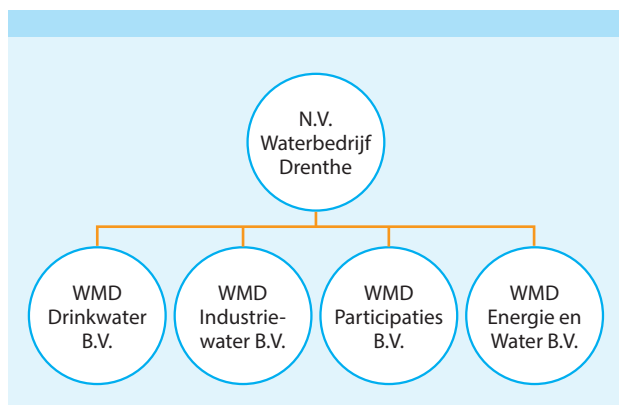
Besloten is om te komen tot een strikte scheiding tussen de wettelijke en niet-wettelijke activiteiten binnen de N.V. en de dochtervennootschappen opdat een transparante organisatie ontstaat.

Dit is op 31 december 2016 gerealiseerd door een juridische splitsing, waarbij het deel van het vermogen dat ziet op de kernactiviteit Drinkwaterwet onder algemene titel overeenkomstig de aan de akte van splitsing gehechte beschrijving is overgegaan naar een afzonderlijke nieuw op te richten entiteit, WMD Drinkwater BV, een dochtervennootschap van NV Waterbedrijf Drenthe (de voormalige N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe).

In het kader van de scheiding van de wettelijke en niet-wettelijke taken was het tevens wenselijk om de "ander water activiteiten" te hergroeperen. Twee aanvullende stappen die in het kader van de splitsing zijn gerealiseerd zijn het oprichten van WMD Industriewater BV en WMD Participaties BV en het overdragen van de aandelen Noordwater BV aan WMD Participaties BV. Dit opdat de activiteiten op het gebied van waterzuivering voor niet-drinkwater toepassing (de industriewater toepassingen) uiteindelijk kunnen worden overgeheveld naar Industriewater BV (Drinkwaterfabriek Wildlands, de Cabot-Norit proceswateractiviteiten, Gietwater, en het 50% aandeel van NoordWater in NieuWater) en de overige activiteiten uiteindelijk kunnen worden overgeheveld naar WMD Participaties BV (Indowater BV, bottelarij (WMD deel in de VOF's Hondsrug en Anloo), Ad Fontes BV, het WMD deel in Water Fund Holland BV, WMD deel in de Drentsche Golf & country club).

De structuur van WMD en onderliggende BV's ziet er in 2017

als volgt uit:

De uitgangspunten bij de splitsing waren:

- Geen veranderingen in arbeidsvoorwaarden en rechtspositie van de werknemers van WMD en AdFontes BV;
- Een zo volkomen mogelijke scheiding van wettelijke en niet-wettelijke taken;
- Voldoen aan de eisen van het ILT, de Drinkwaterwet, het drinkwaterbesluit en de aanbevelingen uit het rapport van de commissie De Boer;
- Transparantie ten behoeve van stakeholders en toezichthouders;
- Bestuur van de holding is een natuurlijk persoon, de holding is bestuurder van de nieuw op te richten BV's en bestaande BV's met uitzondering van de Drinkwater BV (directeur natuurlijk persoon);
- Eén raad van commissarissen op holding niveau. De raad van commissarissen voor WMD Drinkwater BV kent dezelfde samenstelling als die voor de holding.

Klant

AANSLUITINGEN

Stand van zaken per 31 december 2014

Voor het begrip 'aansluiting' hanteert WMD de definities die in de benchmark van de drinkwatersector worden gebruikt:

- Technische aansluitingen en installaties: ieder aansluitpunt waar op enig moment drinkwater kan worden geleverd (bemeterde, onbemeterde, centraal bemeterde of leegstaande percelen).
- Administratieve aansluitingen: aantal technische aansluitingen plus het aantal wooneenheden achter een perceel met een centrale watermeter minus de leegstand.

Het aantal administratieve aansluitingen per 31 december 2014 bedroeg 201.301. In 2013 waren dat er 200.859. Het beleid van WMD is erop gericht om iedere klant individueel aan te sluiten. Dat leidt tot een afname van het aantal centraal bemeterde en onbemeterde percelen. Eind 2014 waren er nog 179 centraal bemeterde percelen (flats), tegenover 187 het jaar ervoor. Het aantal onbemeterde percelen (zomerhuisjes) eind 2014 bedroeg 1.346. Dat zijn 24 percelen minder dan in 2013.

Aantal technische aansluitingen per 31 december

Gemeente	2014	2013	2012
Aa en Hunze	11.762	11.791	11.777
Assen	30.450	30.425	30.320
Borger-Odoorn	11.685	11.695	11.696
Coevorden	15.860	15.879	15.806
De Wolden	10.432	10.438	10.441
Emmen	48.089	47.983	47.794
Hoogeveen	25.163	24.996	24.981
Midden-Drenthe	15.181	15.180	15.156
Noordenveld	14.692	14.664	14.619
Tynaarlo	8.955	8.929	8.934
Westerveld	4.166	4.139	4.143
Overig	273	270	208
Totaal aantal technische aansluitingen	196.708	196.389	195.875

KWALITEIT

Beleid rond klanttevredenheid

In september 2014 is WMD bezocht door externe certificeerder Lloyd's Register in het kader van NEN ISO

9001:2008. In het rapport staat over klanttevredenheid te lezen: "Klanttevredenheidsonderzoeken worden themagericht opgezet en uitgevoerd. Uitkomsten geven een prima beeld van de prestaties in de ogen van de klant. Klachten van klanten worden gedegen geregistreerd. Er is sprake van een goede analyse en opvolging, zowel individueel als op basis van vastgestelde trends."

Klachten

De afdeling Klant draagt zorg voor de afhandeling van klachten. Dat gebeurt in samenspraak met andere afdelingen. De registratie en analyse van klachten is bij de afdeling Klant ondergebracht. Door een uitgebreidere rubricering te maken, heeft de afdeling nu meer inzicht in de aard van klachten en de trends die zich hierin aftekenen. Actie- en verbeterpunten die uit rapportages voortkomen, worden onder de aandacht gebracht bij de leidinggevenden van de desbetreffende afdelingen en bewaakt door afdeling Klant. De kwartaalrapportages worden besproken in het management team.

In 2014 zijn er 1.098 klachten binnengekomen. Dit aantal is vrijwel gelijk aan dat in 2013.

Afhandeling klachten over druk, bruin water, geur of smaak

Het aantal klachten wordt gerelateerd aan de klachtveroorzakende gebeurtenis. Meerdere meldingen over één storing worden beschouwd als één klacht. In 2014 hadden 20 klachten betrekking op een onvoldoende levering. Over bruin water kwamen 45 klachten binnen. Bruin water kan zich voordoen bij een plotseling grotere watervraag. Het sediment in de leidingen wervelt dan op en komt bij de klant uit de kraan.

Klachten over een afwijkende kleur, geur of smaak van het water komen weinig voor. Deze klachten krijgen een hoge prioriteit van afhandeling. Indien nodig wordt een monster door Waterlaboratorium Noord (WLN) onderzocht.

Klantenpanel

Het Klantenpanel is een adviesgroep van consumenten die de WMD-directie gevraagd en ongevraagd adviseert over de manier waarop de organisatie functioneert en communiceert. Het panel heeft vergaderd in het Klantcontactcentrum in Emmen en in het laboratorium WLN in Glimmen.

Aandachtsgebieden in 2014 waren:

- Publiekscampagnes, bijvoorbeeld over zachter water voor Midden-Drenthe.
- Veiligheid van drinkwaterbronnen van WMD.
- Incasso- en afsluitbeleid.

KLANTENCONTACT

Optimale schriftelijke communicatie

De verdere digitalisering van de correspondentie met klanten heeft in 2014 een enorme vlucht genomen. Er is extra aandacht besteed aan de kwaliteit van de correspondentie. Om deze nog verder te verbeteren, zijn de medewerkers van de afdeling Klant getraind. Mede daardoor zijn zij nog beter in staat om vragen van klanten snel en goed te beantwoorden.

Toename telefonische contacten

In 2014 was sprake van een stijging van het aantal telefonische contacten. Dat betekent een voortzetting van de opwaartse lijn die zich al sinds 2010 aftekent. Ondanks deze stijging is de afdeling Klant erin geslaagd om de telefoon sneller te beantwoorden dan in 2013. In veruit de meeste gevallen waren de telefoontjes gerelateerd aan betalingsproblematiek. Het ging onder andere om betalingsregelingen, aanmaningen, schuldhulp of dreigende afsluiting van de watertoevoer. Daarnaast gaven klanten hun verhuizing vaak per telefoon door. Uit een kleinschalig onderzoek is gebleken dat een deel van de klanten de telefoon verkiest boven een melding via de optie 'verhuizen' op de website van WMD. Alle (verhuis)formulieren zijn op een aantal punten verbeterd om het melden via de website te vereenvoudigen.

Meteropname

Voor het opmaken van de jaarrekening ontvangen klanten in december het verzoek om de meterstand door te geven. Aan een toenemend aantal klanten wordt een digitale meterkaart verstuurd. Evenals in 2013 was in 2014 sprake van een stijging van het aantal via mobiele telefoon en internet doorgegeven meterstanden.

Wijze van doorgeven	2014	2013	2012
Telefonisch (voice response)	20%	23%	25%
Internet	63%	67%	69%
Direct klantcontact	3%	2%	3%
Mobiel internet	14%	8%	3%

Digitale nota

In 2014 zijn we gestart met de digitale nota. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van iDEAL, een online betaalmiddel waarmee consumenten via hun eigen bank betalen. Al meer dan de helft van onze klanten ontvangt de nota per e-mail. Als de rekeningen via automatische incasso of iDEAL worden betaald, brengt WMD geen kosten in rekening. Vanaf 1 juli 2014 worden voor de verzending en verwerking van papieren acceptgiro's kosten in rekening gebracht.

Automatische incasso

Naar aanleiding van een actie is het aantal klanten dat de overstap naar automatisch betalen heeft gemaakt wederom toegenomen: van 71% (ultimo 2013) naar 72,4% ultimo 2014.

Incassoproces

Het incassoproces is verder gestroomlijnd en er is kritisch gekeken naar alle fasen van het afsluittraject. In juli 2014 is het convenant van kracht geworden dat de drinkwaterbedrijven hebben gesloten met de NVVK (Nederlandse Vereniging voor Schuldhulpverlening en Sociaal bankieren). Het convenant houdt in dat consumenten niet worden afgesloten van drinkwater indien zij meewerken aan een oplossing voor hun schulden en weer regelmatig betalen. WMD hecht veel waarde aan een goede samenwerking met erkende schuldhulpverleners in de regio en heeft een overleg georganiseerd om daar verder inhoud aan te geven.

Op 1 juli 2014 heeft de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) een toets uitgevoerd met betrekking tot het incassobeleid van WMD. Daaruit is gebleken dat WMD voldoet aan alle voorwaarden uit de Regeling Afsluitbeleid voor Kleinverbruikers van Drinkwater.

Het aantal afsluitingen van 2012 tot 2014 is gedaald:

	2014	2013	2012
Afsluitingen	168	323	283

Het aantal overeengekomen betalingsregelingen met klanten van 2012 tot 2014 stijgt echter:

	2014	2013	2012
Betalingsregelingen	4.500	2.759	1.874

WMD mag zich verheugen in een sterke toename van het aantal bezoekers aan haar website:

Aantal bezoekers wmd.nl	2014	2013	2012
Unieke bezoekers	192.930	124.109	82.080

Evenementen

Drentse Fiets4Daagse

Tijdens de Drentse Fiets4Daagse in juli fungeerde het productiestation in Annen als pleisterplaats voor deelnemers. Ook bij andere sportieve evenementen heeft WMD zich gepresenteerd, zoals de Cascaderun in Hoogeveen en de Wings for Life World Run.

Activiteiten voor de jeugd

In april 2014 was WMD betrokken bij twee evenementen voor de jeugd. In april namen 70 teams van basisscholen uit de drie noordelijke provincies deel aan de finale van het Techniek Toernooi Noord. Buiten de wedstrijden om konden leerlingen onder begeleiding van een waterprofessor van Wetsus proefjes met water doen. Tijdens het Jeugdwatercongres op 6 juni in het provinciehuis in Assen hebben ruim 150 leerlingen uit de onderbouw van VMBO tot VWO uit Drenthe en Groningen aan de noordelijke watersector hun adviezen over duurzaam waterbeheer gepresenteerd.

Watervoorziening en omgeving

WATERVOORZIENING

Vorbereiding nieuw watervoorzieningsplan

In 2014 is samen met Waterbedrijf Groningen de aanzet gegeven voor een nieuw watervoorzieningsplan. Ter voorbereiding is een nieuw stromingsmodel ontwikkeld voor het simuleren van de drinkwaterlevering onder verschillende omstandigheden. De berekeningen hebben weer meer inzicht gegeven in zowel de effecten van verstoringen in de waterproductie als in leidingbreuken. Ook is het nu beter mogelijk om de levering onder normale omstandigheden te optimaliseren.

Koppelingen over de provinciegrenzen

De samenwerking tussen WMD en Waterbedrijf Groningen is geïntensiveerd door nieuwe koppelingen te maken met de Groningse drinkwaterstations in Sellingen en Nietap. Voor de leveringszekerheid van productiestation Nietap is een contract gesloten met Waterbedrijf Groningen. Daartoe is een transportleiding tussen Peize en Roden aangelegd.

Vanaf eind 2015 levert WMD 2,5 Mm³/jaar drinkwater aan het voorzieningsgebied van het productiestation Sellingen van Waterbedrijf Groningen. Na een Europese aanbesteding is in 2014 gestart met de aanleg van een ruim 50 kilometer lange transportleiding tussen de WMD-stations Annen en Valtherbos en het transportnet in het voorzieningsgebied Sellingen. Voor deze levering wordt de zuiveringscapaciteit in Annen vergroot. Het contract met Waterbedrijf Groningen voorziet in een verhoogde leveringszekerheid in Noord-Drenthe, Emmen en Zuidoost-Groningen. Dat is een win-win voor beide waterbedrijven.

Transportleiding Assen-Beilen in gebruik

In het voorjaar 2014 is de nieuwe, 20 kilometer lange transportleiding tussen de drinkwaterproductiestations van Assen en Beilen in gebruik genomen. Met de aanleg daarvan was in november 2013 van start gegaan. De leiding zorgt voor zachter water en verhoogde leveringszekerheid in Midden-Drenthe.

Toekomstige winlocatie Zeijerveen

Sinds 2004 beheert WMD het terrein van de Drentsche Golf & Country Club in Zeijerveen (Assen-West). Doel is om hier een waterwingebied te ontwikkelen. Deze ontwikkeling hangt samen met de aanwijzing van de Drentsche Aa als Natura 2000-gebied. De beschermde status brengt een vermindering van de waterwinningscapaciteit aan de oostkant van Assen met zich mee. Verplaatsing van de winning is als maatregel

benoemd in het beheerplan Drentsche Aa. Ter voorbereiding op de aanvraag is in 2013 de waterkwaliteit in beeld gebracht. Er zijn een pompput en twee waarnemingsputten geboord en er is een pompproef uitgevoerd om de hydrologische effecten vast te stellen. In 2014 zijn varianten onderzocht voor de zuivering van het grondwater. Het project is vertraagd doordat de ondergrond bijzonder moeilijk te modelleren bleek. Vergunning is in 2015 verstrekt.

SAMENWERKING IN DE WATERKETEN

Groningen - Noord-Drenthe

Dertig gemeenten, twee waterschappen en twee waterbedrijven in het Eemstroomgebied hebben in 2011 hun krachten gebundeld, onder andere om te komen tot verlaging van maatschappelijke kosten. Intenties en doelen zijn vastgelegd in het landelijke Bestuursakkoord Water. In 2014 heeft WMD een actieve bijdrage geleverd aan een reeks projecten in het samenwerkingsverband. Onder meer bij het vinden van synergie in gezamenlijk gegevensbeheer, assetmanagement en bij inkoop op basis van uniforme bestekken. Daarnaast wordt in zeven clusters gewerkt aan een afvalwaterplan.

Zuid-Drenthe

Sinds 2013 maakt WMD, op basis van het Bestuursakkoord Water, deel uit van het samenwerkingsverband in het stroomgebied van het waterschap Vechtstromen in Zuid-Drenthe. Ook vijf gemeenten zijn hierbij aangesloten.

Besparingsdoel Bestuursakkoord ruimschoots gehaald

In het Bestuursakkoord Water hebben de gezamenlijke drinkwaterbedrijven met elkaar afgesproken om ten opzichte van 2010 een besparing (= minder meerkosten) te realiseren van 70 miljoen euro per jaar. In 2014 heeft de Visitatiecommissie onder leiding van mevrouw Peijs het eindrapport gepresenteerd. Daarin staat te lezen dat de sector het besparingsdoel ruimschoots heeft gehaald.

MILIEU

Duurzaam inkopen

In het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) is het projectvoorstel Duurzaam inkopen geformaliseerd. Er is invulling gegeven aan het Plan van Aanpak. De productgroepen binnen WMD zijn gedefinieerd en er zijn inkoopers benoemd vanuit de verschillende sectoren.

Stimuleringsbeleid schone landbouw

In 2014 zijn interessante ontwikkelingen te zien geweest in de kennisgroepen akkerbouw en veeteelt in grondwaterbeschermingsgebieden. Er is aandacht besteed aan het gezamenlijk kijken naar aaltjesbestrijding, het gebruik van bodemvochtsensoren en de kringloopwijzer voor veehouderij. Er is een project gestart dat zich richt op het verschaffen van goedkeuring en toelating in grondwaterbeschermingsgebieden van gewasbeschermingsmiddelen die een goed alternatief vormen voor huidige (meer milieubelastende) middelen. Op basis van de uitkomsten wordt samen met koepelorganisaties (o.a. VEWIN) een lobby in gang gezet om dit te realiseren. Er is nagedacht over een 'vergroeningscollectief' van akkerbouwers die hun GLB-doelstelling in samenwerking met WMD op de Noordbargeres in Emmen willen verwezenlijken. Daarnaast is samen met de provincie Drenthe gewerkt aan het voorbereiden van een nieuw 'bezem door de middenkast'-project.

NATUUR

Beheerplannen wingebieden

Er zijn nieuwe beheerplannen voor alle wingebieden geschreven, die in het voorjaar van 2015 aan de Provincie zijn aangeboden. Conform de Provinciale Omgevingsverordening worden in deze plannen de huidige situatie, de verantwoordelijkheden en het beheer vastgelegd. Natuurontwikkeling is een belangrijk thema. De op dat gebied behaalde resultaten worden in een aparte brochure gepresenteerd.

Natuur- en terreinbeheer

Ter verbetering van de efficiency zijn in oktober 2014 alle terreinwerkzaamheden van WMD ondergebracht bij WMD-dochter BètaWater.

Exploitatie

PRODUCTIE

Groot onderhoud

Behalve voor regulier onderhoud is er toenemende aandacht voor groot onderhoud, gericht op instandhouding van installaties op de langere termijn. Deze werkzaamheden worden in eigen beheer uitgevoerd. Activiteiten in 2014 waren onder meer:

- In Hoogeveen zijn alle afsluiters van de voor- en nafilts vernieuwd. Ook is de verdeelgoot van de nafilts vervangen. Daarnaast is het bedrijf van de reinwaterkelders zodanig aangepast dat de kelders beter kunnen worden doorstroomd en bij periodieke reiniging eenvoudiger deels buiten werking kunnen worden gesteld.
- Alle opslagtanks voor dieselolie voor de noodstroomaggregaten (bedoeld om spanningsval in de drinkwaterproductiestations op te vangen) zijn opnieuw gekeurd.
- De bedieningsluchtinstallaties zijn up-to-date gemaakt. Diverse componenten zijn vervangen, gereviseerd en verder geautomatiseerd. In het kader van leveringszekerheid zijn alle installaties dubbel uitgevoerd.
- Meerdere pomputkelders zijn vervangen, onder andere in Valtherbos, Noordbargeres en Hoogeveen. In Valtherbos is bovendien een deel van de ruwwaterleiding vervangen. Dit deel was nog van asbestcement. De ruwwaterleiding van Noordbargeres is volledig gereinigd.

Reductie storingen

Binnen Productie is veel aandacht voor het reduceren c.q. voorkomen van storingen buiten de reguliere werktijden. Buiten werktijd is er één machinist verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering van alle drinkwaterproductielocaties, inclusief het verhelpen van optredende storingen.

Over 2014 waren er gemiddeld zo'n vijf storingen per week waarvan één à twee in de nachtelijke uren. Storingen worden vaak veroorzaakt door werkzaamheden overdag. Deze werkzaamheden hebben directe invloed op de bedrijfsvoering. De al eerder genoemde vervanging van de verdeelgoot in Hoogeveen is hier een voorbeeld van. Deze omvangrijke klus van ruim drie weken heeft ongeveer 15 storingen veroorzaakt. Ook de aanpassing van de bronbesturing in Annen heeft enkele storingen veroorzaakt.

In 2014 hadden we relatief veel last van het (tijdelijk) wegvallen van verbindingen in de telecommunicatie. Dit werd mede veroorzaakt doordat KPN onderhoud aan het netwerk uitvoerde. Ook was er sprake van een aantal zogenaamde

spanningsdippen, het wegvallen van de reguliere elektriciteitsvoorziening, waardoor het noodaggregaat op de desbetreffende locatie moest worden ingezet.

WATERKWALITEIT

Kwaliteitscontrole

Tijdens het gehele win-, zuiverings- en distributieproces voert WLN - het laboratorium in Glimmen - bacteriologische en chemische kwaliteitscontroles uit. Op enkele uitzonderingen na voldeed het gedistribueerde water aan de normen van het Waterleidingbesluit.

Voor de bewaking van wingebieden past WMD een monitoringsysteem toe. Zowel het water dat nu uit de grond komt als het water dat over 15 jaar wordt opgepompt, ondergaat een kwaliteitscontrole.

INNOVATIE

Wetsus is het onderzoeksinstituut in Leeuwarden, waar universiteiten, bedrijfsleven en overheid gezamenlijk werken aan doorbraak technologieën op water gebied. Het onderzoek is georganiseerd in zogenaamde thematafels.

WMD participeert tezamen met Waterbedrijf Groningen veelal via WLN in vier thematafels namelijk:

- Biofouling (vervuiling door bacteriegroei),
- Applied Water Physics (onderzoek naar bijzondere fysische eigenschappen van water,
- Sensoring (in situ meettechnieken) en
- Virus control (gericht op nieuwe desinfectie technologie).

Daarnaast wordt in een afzonderlijk samenwerkingsverband tezamen met WBG, WLN en de waterschappen Hunze en Aa's, Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân deelgenomen aan drie andere thematafels gericht op de waterketen: Advanced Waste Water Treatment, Separation at Source en DNA based Water Quality. De laatste betreft een veelbelovend onderzoek naar technieken om met behulp van DNA van bacteriën de waterkwaliteit beter te kunnen bewaken.

Gezamenlijke procesautomatisering

Mede vanwege de hoge veiligheidseisen die aan systemen worden gesteld, wordt de automatisering van drinkwaterprocessen steeds complexer. Op het gebied van procesautomatisering hebben WMD en Waterbedrijf Groningen in 2014 intensief samengewerkt. De bedrijven

werken met hetzelfde systeem. In 2014 is een route opgesteld om de systemen qua inrichting naar elkaar toe te laten groeien. Samenwerking resulteert in kostenbesparing en vergroting van kennis en capaciteit.

DISTRIBUTIE

De afdeling Distributie heeft als taak het in stand houden van het leidingnet. Het functioneren van het leidingnet kan worden uitgedrukt in de tijd dat een klant geen water heeft. Het gemiddelde aantal minuten per jaar dat een WMD-klant het zonder drinkwater moet stellen, wordt bijgehouden in de vorm van ondermaatse leveringsminuten (OLM). Dit kan zich zowel gepland als ongepland voordoen.

Ongeplande OLM's kunnen het gevolg zijn van spontane hoofdleidingbreuken of van het per ongeluk kapot trekken van een leiding tijdens werkzaamheden van derden. Niet te beïnvloeden externe factoren kunnen een stijging van het aantal ongeplande OLM's tot gevolg hebben. Bij hevige storm bijvoorbeeld kunnen omgewaaide bomen en frictie van wortelstelsels leidingbreuken veroorzaken. De tabel laat zien dat het aantal ongeplande OLM's ten opzichte van voorgaande jaren is afgenomen.

Geplande OLM's ontstaan bijvoorbeeld bij het aansluiten van een deel van de hoofdleiding dat wordt vervangen. Doordat hoofdleidingen vaak water aanvoeren richting dorpskernen, kunnen klanten bij het overzetten van de oude naar de nieuwe leiding zonder water komen te zitten. Het aantal geplande OLM's ten opzichte van 2013 is licht toegenomen, maar ligt lager dan in 2012.

Het aantal hoofdleidingbreuken geeft een substantiële daling te zien.

Projecten in 2014

- Er is 51,6 km van het oude, vooral uit asbest-cement bestaande, hoofdleidingnet vervangen. Aanleiding voor deze vervanging was een verslechtering van de kwaliteit van de leiding. Dat geeft meer kans op breuken. Verslechtering van de kwaliteit treedt onder andere op door het 'uitloggen' van leidingen die in zure veengrond liggen. Vervanging is deels via het vervangingsprogramma voor asbestcementleidingen gedaan (op eigen initiatief) en deels bij projecten die op initiatief van gemeenten werden uitgevoerd. De oude leidingen zijn vervangen door PVC-leidingen.
- Met computermodellen is berekend wat in theorie de optimale uitgaande druk van de pompstations moet zijn. Gebleken is dat zij naar beneden konden worden bijgesteld, zeker in de nachtelijke uren waarin weinig water wordt afgenomen. Dit is stapsgewijs ingevoerd. Het risico op hoofdleidinglekages is daarmee verlaagd, evenals het energieverbruik.
- Tegelijkertijd is onderzocht welke aanpassingen in het leidingnet en bij productiestations mogelijk zijn om hoge drukken en drukstoten in het leidingnet verder te minimaliseren. In gebieden die laag liggen ten opzichte van de productiestations en waar vooral 's nachts, bij weinig tot geen waterafname, relatief hoge

waterdrukken ontstonden, zijn drukreducertoestellen in het leidingnet geplaatst. Er zijn nieuwe hoofdleidingen en aansluitleidingen gelegd in inbreidingsplannen in verschillende gemeenten in het voorzieningsgebied.

- Jaarlijks wordt ongeveer acht procent van alle watermeters in het voorzieningsgebied vervangen. Deze meters hebben dan zo'n twaalf jaar gewerkt. De verwisseling met bijbehorende planning en administratieve werkzaamheden zijn jarenlang uitbesteed, maar worden nu gefaseerd weer in eigen huis ondergebracht.

Beëindiging bluswaterconvenant

De brandweerkorpsen in Emmen, Assen, Borger-Odoorn en Coevorden maken sinds begin 2014 geen gebruik meer van de brandkranen van WMD. Dit heeft bijgedragen aan een daling van het aantal leidingbreuken. Voorheen werden brandkranen na gebruik soms te snel gesloten, wat gepaard ging met drukstoten die tot breuken konden leiden.

Landelijke storingen

De database U-STORE, waarvoor veel drinkwaterbedrijven hun gegevens aanleveren, brengt in beeld hoe het aantal hoofdleidingbreuken bij WMD zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

Storingen bij de klant

Storingen bij klanten, zoals een lekkende watermeter, een hoofdkraan die niet afsluit of een lekkende aansluitleiding, worden door een monteur verholpen. In de wintermaanden doen zich altijd meer storingen voor dan in de rest van het jaar. Dat hangt samen met het feit dat kleine lekkages vaak pas tijdens de jaarlijkse meteropname (december-januari) worden opgemerkt. Daarnaast kunnen bij strenge vorst - voornamelijk bij oostenwind - watermeters bevriezen.

Totaal aantal hoofdleidingbreuken WMD per 100 km t.o.v. andere bedrijven

Jaar	WMD totaal aantal storingen per 100 km	Nationaal totaal aantal storingen per 100 km
2009	8,26	3,92
2010	8,54	5,38
2011	8,62	5,15
2012	9,54	5,23
2013	9,58	5,36
2014	5,01	4,40

Mens en organisatie

ORGANISATIE

Toekomstvisie WMD 2020

Eind 2013 vond de presentatie plaats van de Toekomstvisie WMD 2020, gericht op een toekomstbestendige organisatie WMD. De aandeelhouders hebben hiermee ingestemd. Daarnaast gaven zij aan behoefte te hebben aan een nadere verkenning van de strategische positie van WMD in de totale waterketen.

Fase 1

In lijn met de Toekomstvisie is de organisatie in 2014 gestart met de vormgeving van de toekomstige WMD. De adviesaanvraag voor de eerste fase van de reorganisatie is in februari aan de Ondernemingsraad voorgelegd. Deze fase heeft betrekking op de sectoren en de daarbij behorende leidinggevende posities en lagen binnen de organisatie. Na advisering door de Ondernemingsraad is een werving- en-selectieprocedure inclusief assessments opgestart voor alle leidinggevende functies. Medio juni zijn de (nieuwe) leidinggevendenden benoemd.

Fase 2

Bij de invulling van de nieuwe sectoren en teams is gekeken naar formatie, functies en vergroting van de inzetbaarheid van medewerkers. Deze invulling heeft geleid tot een adviesaanvraag begin september voor de tweede fase van de reorganisatie. In deze fase zijn medewerkers in de gelegenheid gesteld om hun belangstelling voor functies uit te spreken. Er zijn zowel functies bijgekomen als verdwenen. Na afronding van de belangstellingsregistratie is eind oktober overgegaan tot plaatsing van alle medewerkers.

Cultuurverandering

De organisatieverandering gaat gepaard met een gewenste cultuurverandering. In 2015 is hier een start mee gemaakt in de vorm van een ontwikkel- en evaluatietraject voor leidinggevendenden. Medewerkers zijn onder andere via de belangstellingsregistratie uitgedaagd tot nadenken over de eigen loopbaan en inzetbaarheid. Ook deze thema's hebben in 2015 en 2016 een vervolg gekregen.

INTERNE COMMUNICATIE

Personeelsblad De Brobbels

In 2014 is de traditionele papieren versie van personeelsblad De Brobbels vervangen door een digitale nieuwsbrief. De nieuwsbrief wordt per e-mail verstuurd naar medewerkers en oud-medewerkers. Men kan doorlinken naar een aparte website, waar alle artikelen en bijbehorend beeldmateriaal te vinden zijn voor de abonnees.

Actualiseren intranet

In 2014 is een start gemaakt met het updaten van WIN, het intranet van WMD. Aan alle sectoren en afdelingen is gevraagd om de eigen informatie te screenen en eventueel aan te passen of te vervangen. Dit project is vervolgd en afgerond. Deze update van het WMD intranet maakt deel uit van een migratieproject naar Sharepoint.

PERSONEEL

Arbeidsomstandigheden

Ontwikkelingen in 2014:

- In navolging op de bestaande risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) en het ingezette Plan van Aanpak zijn vervolgonderzoeken uitgevoerd naar:
  - Mogelijk vrijkomen van gassen tijdens het productieproces
  - Geluidsbelasting binnen productielocaties
  - Besloten ruimtes/bijzondere ruimtes binnen de afdeling Productie
 De onderzoeken zijn afgerond. Aanbevelingen en conclusies zijn geformuleerd en vervolgacties zijn begin 2015 ingezet.
- WMD neemt deel aan een landelijke werkgroep voor de realisatie van een Arbocatalogus voor de drinkwaterbranche. Vanuit deze werkgroep zijn in 2014 de onderwerpen 'Veilig werken met asbestcement' en 'Veilig werken in verontreinigde grond' afgerond. Beide onderwerpen liggen nog ter goedkeuring bij het Ministerie van SZW. Na goedkeuring volgt implementatie.
- In 2014 heeft twee keer afstemming plaatsgehad met de Ondernemingsraad over de voortgang en ontwikkelingen op het gebied van Arbo.
- In verband met het risico op de ziekte van Lyme is een advies uitgebracht voor het dragen van geïmpregneerde kleding. Deze kleding is geïmpregneerd met permethrine. Omdat over de gevolgen van blootstelling aan dit middel op lange termijn nu niets bekend is, is negatief geadviseerd.

- Er is een positief advies uitgebracht voor het uitrusten van bedrijfsbussen met achteruitrijcamera's en safety bumpers. De bussen hebben namelijk geblindeerde ramen. De veiligheid van zowel bestuurders als medeweggebruikers is met deze maatregel gediend.
- Naar aanleiding van de reorganisatie heeft een update plaatsgevonden van de verplichtingen rond NEN 3140. Dit is de norm voor het veilig werken aan en met elektrotechnische laagspanningsinstallaties in woningen, gebouwen en infrastructuur. Het stelt eisen aan vakbekwaam personeel. De medewerkers van WMD zijn (opnieuw) benoemd of aangewezen.
- In 2014 zijn vier S.O.S.-formulieren ontvangen. Het totale verzuim in relatie tot deze meldingen is 36 dagen. Op de formulieren worden eveneens bijna-ongevallen geregistreerd.
- Er is een inventarisatie gemaakt van het onderhoud van daken van bedrijfsgebouwen van WMD. Daarbij is eveneens gekeken naar het onderhoud van de installaties op de daken. Op basis van de resultaten wordt een keuze gemaakt ten aanzien van het beschermingsniveau dat op grond van Arboretgeving is vereist voor werken op hoogte.
- Bij de reparatie van aansluitleidingen worden leidingen soms tijdelijk bevroren met zuurstof verdringende middelen CO₂ of Polarspray. Om monteurs tegen mogelijke bedwelming te beschermen, hebben zij sinds medio 2014 de beschikking over apparatuur waarmee het percentage zuurstof in de ruimte kan worden gemeten.
- In overleg met de kledingcommissie heeft het kledingpakket van WMD een update ondergaan. Het contract met de leverancier van werkkleding en veiligheidsmiddelen is met drie jaar verlengd.
- Naar aanleiding van de reorganisatie is de functie van Arbocoördinator afgesplitst van de functie KAM-coördinator.

Arbeidsvoorwaarden

De WWB-cao liep af op 31 december 2014. In de tweede helft van 2014 zijn onderhandelingen voor een nieuwe cao voor de watersector van start gegaan. Deze hebben in 2015 tot een nieuwe cao geleid.

Overlegvergaderingen

Directie en ondernemingsraad hebben in 2014 de volgende onderwerpen besproken:

- Reorganisatie fase 1 en 2, WMD 2020
- Wijziging deelneming WLN
- Wacht- en storingsdienst
- Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)
- Werkkostenregeling
- Vacature raad van commissarissen
- Arbo-opleidingen en -trainingen
- Wet Normering Topinkomens
- Jaarverslag, Jaarrekening 2013 en Financieel plan 2015

- Jaarverslag ondernemingsraad 2013
- Bedrijfs hulpverlening
- Ziekteverzuim, verzuimbenchmark en sociaal-medisch team
- Het Nieuwe Werken
- Toekomstige strategische positie WMD
- Samenwerking WMD met andere partijen

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim binnen WMD is de afgelopen jaren gedaald. Deze daling is mede te danken aan extra inspanningen van de bedrijfsarts, personeelszaken en leidinggevenden. In 2014 is opnieuw veel aandacht aan het thema besteed. De verzuimpercentages over 2014 en 2013 zijn nagenoeg gelijk aan elkaar.

Ziekteverzuim 2009-2014

Leeftijd	2014 (%)	2013 (%)	2012 (%)	2011 (%)	2010 (%)	2009 (%)
<25	2,33	1,51	0,00	3,84	0,48	3,29
25-34	2,66	2,44	8,60	2,38	6,37	8,12
35-44	3,11	2,41	5,29	3,91	6,81	6,26
45-54	4,31	4,15	4,15	6,20	7,70	7,18
>55	6,00	5,96	6,34	7,43	5,30	6,66

Verdeling ziekteverzuim naar man/vrouw

Geslacht	2014 (%)	2013 (%)	2012 (%)	2011 (%)	2010 (%)	2009 (%)
Vrouw	3,95	6,08	5,10	5,48	6,09	6,95
Man	4,60	4,23	5,61	6,13	6,70	6,03
Totaal	4,51	4,48	5,54	6,00	6,60	6,80

Het totale verzuimpercentage over de afgelopen jaren

Verdeling naar kort (<42 dagen) en lang (>42 dagen)

Ziekteverzuim	2014
Kort verzuim 8 dagen	0,91
Middellang verzuim 8-42 dagen	1,06
Lang verzuim >42 dagen	2,54

Formatie

In 2014 zijn drie medewerkers in dienst en vijf medewerkers uit dienst getreden. Het aantal fulltime medewerkers is gelijk gebleven. Het aantal parttimers is gedaald met twee.

De gemiddelde leeftijd van medewerkers aan het eind van 2014 is 51 jaar.

Aantal werknemers per 31 december

31 december 2014		31 december 2013		31 december 2012		31 december 2011	
Aantal werknemers	Aantal fte	Aantal werknemers	Aantal fte	Aantal werknemers	Aantal fte	Aantal werknemers	Aantal fte
165	154	167	155	171	159	167	156

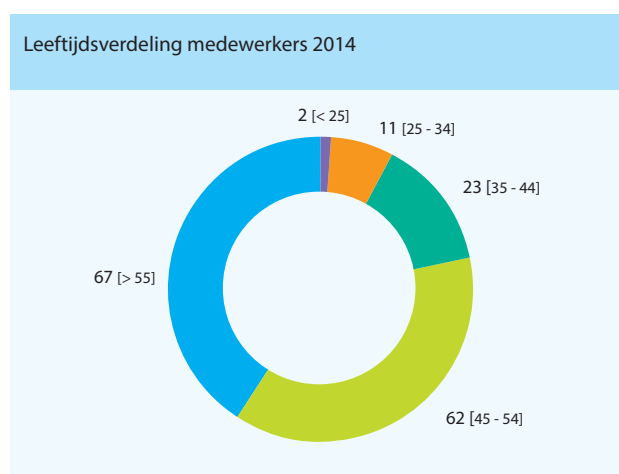
Verhouding fulltime en parttime medewerkers per 31 december 2014

Dienstverband	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Fulltime	134	134	137	131	135	140
Parttime	31	33	34	36	35	33
Totaal	165	167	171	167	170	173

Leeftijdsofbouw per 31 december 2014

Leeftijd	Totaal		Vrouw		Man	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013
<25	2	2	0	0	2	2
25-34	11	14	2	1	9	13
35-44	23	27	6	8	17	19
45-54	62	58	15	16	47	42
>55	67	66	8	5	59	61
Totaal	165	167	31	30	134	137

Leeftijdverdeling medewerkers 2014

Kwaliteit, compliance en ICT

KWALITEIT EN COMPLIANCE

Externe audits

Begin 2014 zijn twee surveillance bezoeken uitgevoerd in verband met twee openstaande 'minor non-comformities' (geringe normafwijkingen). Deze twee geringe normafwijkingen zijn geconstateerd naar aanleiding van de hercertificering voor de NEN ISO 9001:2008 die in 2013 plaatsvond.

In maart 2014 konden de openstaande normafwijkingen worden gesloten.

Tijdens het bezoek in september 2014 zijn door de certificeerder Lloyds Register geen nieuwe afwijkingen geconstateerd. De certificeerder heeft vastgesteld dat het realiseren van doelstellingen door de organisatie goed verloopt. Besproken zijn onder meer de inrichting van de compliance-functie (ISO 19600), de implementatie van projectmatig werken en de inkoopstrategie in relatie tot Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Lloyd's Register heeft vastgesteld dat de resultaten van diverse verbetertrajecten zichtbaar zijn.

In het rapport staat eveneens te lezen dat de reorganisatie goed is verlopen, met gedegen aandacht voor de risico's en de beheersing daarvan. Door de reorganisatie moest het Kwaliteitshandboek in zijn geheel worden aangepast aan de nieuwe organisatie. Eindverantwoordelijken en proceseigenaren zijn aan de diverse procedures toegewezen.

Interne audits

Om de kwaliteit van de interne audits te waarborgen hebben de interne auditoren een training gevolgd bij de Kwaliteits Kring Noord Nederland (KKNN). Het programma voor de interne audits (verplicht onderdeel van ISO-norm) is in het vierde kwartaal vastgesteld. De interne audits hebben plaatsgevonden van december 2014 tot medio januari 2015.

Juridische borging

De kritische prestatie indicatoren (KPI's) van WMD zijn geëvalueerd en geanalyseerd. Op basis daarvan zijn aanpassingen doorgevoerd.

In samenwerking met de afdeling Juridische Zaken zijn overzichten opgesteld van de voor WMD geldende wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn de Drinkwaterwet, Drinkwaterregeling en het Drinkwaterbesluit. De overzichten zijn binnen de organisatie verspreid, waarmee de borging van wetgeving aantoonbaar is.

ICT

Mobiel werken in ontwikkeling

GiGA, de gezamenlijke afdeling van WMD, Waterbedrijf Groningen en WLN die alle ICT-zaken voor de drie partners regelt, heeft in 2014 diverse vernieuwings- en verbeteringsslagen voltooid of in gang gezet. Met de nieuwste technieken en softwareoplossingen kan optimaal worden ingespeeld op verhoogde druk op efficiency en veiligheid, maar ook op de maatschappelijke trend van het tijd- en plaatsafhankelijk werken.

In 2013 was de pilot Geoviewer Mobile al succesvol afgerond. Met dit systeem hebben monteurs toegang tot alle relevante geo-informatie, waardoor kwetsbare klanten direct zichtbaar zijn, er minder fouten worden gemaakt en de efficiency wordt verhoogd. In navolging op de implementatie van Geoviewer Mobile is in 2014 een selectie gemaakt voor een nieuwe GIS-beheerapplicatie (geografisch informatiesysteem). De uitrol heeft plaatsgevonden in 2015.

Het aantal mobiele apparaten neemt naar verwachting alleen maar toe de komende jaren. Daarbij worden computer en telefoon steeds meer geïntegreerd. Deze ontwikkelingen stellen medewerkers in staat om overal en op elk gewenst moment te werken; een ontwikkeling waarop ook met de reorganisatie van WMD wordt ingespeeld. Gevolg is wel dat de complexiteit van het netwerk toeneemt. Ook binnen WMD zullen pc's fysiek of virtueel moeten worden vervangen, evenals een aantal van de belangrijkste netwerkcomponenten in het hart van de ICT-infrastructuur.

Dataopslag

Het centrale data-opslagsysteem SAN is in 2014 vervangen. Ook is een start gemaakt met de implementatie van een datawarehouse. Diverse softwareprogramma's hebben een upgrade ondergaan. GiGA heeft ervoor gezorgd dat medewerkers geen hinder hebben ondervonden van de diverse veranderingen, dat systemen en bestanden altijd beschikbaar zijn gebleven en dat de beveiliging geen moment buiten werking is geweest.

Ander Water

De Drinkwaterwet schrijft voor dat wettelijke en niet-wettelijke taken strikt gescheiden dienen te worden, zodat er geen sprake kan zijn van kruissubsidie door de gebonden klant van de niet-wettelijke activiteiten. In 2014 is een start gemaakt om deze scheiding binnen de WMD-groep volledig door te voeren. In 2016 is een volkomen scheiding doorgevoerd na een juridische splitsing waarbij de wettelijke taken zijn ondergebracht in een nieuwe dochtervennootschap WMD Drinkwater BV en de niet-wettelijke taken in WMD Industrierwater BV, WMD Energie en Water BV en WMD Participaties BV.

NIEUWATER (NWTR)

NoordWater BV en waterschap Vechtstromen zijn elk voor 50% aandeelhouder in NieuWater (NWTR). NWTR is ontwerper en eigenaar van de Puurwaterfabriek. Hier wordt ultrapuur water gemaakt voor de NAM, die dit water inzet bij de opnieuw in gebruik genomen oliewinning in Schoonebeek.

NWTR draagt in opdracht van BètaWater ook zorg voor het beheer en onderhoud van de waterinstallaties van Norit, Gietwater en Dierenpark Emmen.

BÈTAWATER

Binnen BètaWater is een aantal activiteiten gerangschikt, waaronder industriewater, gietwater, terreinonderhoud en het bottelen van water.

Gietwater

De beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit is essentieel voor de glastuinbouw. Voor deze sector in Erica en Klazienaveen in Zuidoost-Drenthe verzorgt BètaWater de winning, zuivering en distributie van hoogwaardig gietwater. Dankzij een in 2013 in gebruik genomen zuivering wordt onder meer water uit de nabijgelegen Griendtsveenplas ingezet in Erica. In het jaar 2014 zette de daling van het gietwatergebruik door.

Cabot

Het bedrijf Norit in Klazienaveen, producent van actieve kool, is overgegaan in handen van Amerikaanse bedrijf Cabot en heet nu Cabot Norit. Ons contract voor de levering van demiwater bereid uit oppervlaktewater is verlengd tot 2016. Deze verlenging geeft ruimte voor het verkennen van varianten voor de levering van demiwater door BètaWater en voor onderhandelingen over vernieuwing van de installatie en contractverlenging na 2016.

Wildlands Adventure Zoo Emmen

Het jaar 2014 stond in het teken van de verhuizing van Dierenpark Emmen naar de nieuwe locatie op de Noordbargeres. Vanaf 2016 heeft Wildlands Adventure Zoo Emmen hier haar deuren geopend. Dit is gepaard gegaan met een uitbreiding van de WMD-activiteiten. De zuiveringscapaciteit is opgeschaald naar een zuivering van meer dan 9 miljoen m³ afvalwater per jaar. Het water wordt volledig hergebruikt. De warmte-inhoud van productiestation Noordbargeres wordt benut voor duurzame levering van verwarming en koeling ten behoeve van het park en andere gebouwen in Emmen, zoals het Atlas theater. Daartoe is een duurzaam warmtenet in het centrum aangelegd. E-Qua BV neemt deze energielevering voor haar rekening.

Water bottelen

Binnen BètaWater worden ten behoeve van nooddinkwater voor acht van de totaal tien waterleidingbedrijven in Nederland 5-liter flessen drinkwater gebotteld. In twee oude reinwaterkelders worden hiervoor 160.000 flessen koel en donker bewaard. Daarnaast worden de BètaWater bottelactiviteiten uitgevoerd voor de VOF Anloo en de VOF Hondsrug.

Het jaar 2014 was een jaar dat zich kenmerkte door een zeer grote groei in de verkoop van in flessen gebotteld water. In 2014 werden in totaal ruim 4 miljoen water gebotteld.

Terreinonderhoud

Het onderhoud van het golfbaanterrein in Assen, waar vanaf 2016 grondwater gewonnen wordt, wordt door een terreinteam vanuit BètaWater uitgevoerd. Hiertoe heeft BètaWater een contract afgesloten met de Drentsche Golf- en Country Club. Dit contract loopt tot 31 december 2028.

INDOWATER

Binnen deze dochter van Noordwater zijn alle activiteiten van WMD in Indonesië ondergebracht. In 2014 is besloten de afgesloten overeenkomsten met de lokale overheden in de vijf steden in Oost Indonesië uit te dienen en deze niet te verlengen. Dit mede in verband met het achterblijven van de overeengekomen rente- en aflossingsbetalingen. In 2015/2016 is besloten tot een versnelde afbouw van de activiteiten in Indonesië.

E-QUA

Bij steeds meer nieuwbouwprojecten in Nederland wordt de innovatieve techniek van warmte-koudeopslag toegepast. Dit is een methode om energie in de vorm van warmte of koude op te slaan in watervoerende lagen in de bodem. Bij de introductie van deze techniek, al jaren geleden, was het voor WMD direct duidelijk dat het bedrijf hier een belangrijke rol in kon vervullen. Immers, een groot deel van de bijbehorende werkzaamheden, zoals het oppompen en rondpompen van grondwater, maakt deel uit van onze corebusiness. Juist omdat er bij drinkwaterlevering veel belangen zijn gemoeid - denk aan grondwaterkwaliteit, veiligheid en leveringscontinuïteit - besloot WMD deze activiteit in het eigen voorzieningsgebied ter hand te nemen. De bestaande kennis in eigen huis moest daarvoor worden aangevuld met kennis over energie.

Voor de watergerelateerde energiediensten heeft WMD in 2014 het 100% dochterbedrijf E-Qua BV opgericht. Met achtereenvolgens de aandeelhouders Hoogeveen, Emmen en Assen zijn de mogelijkheden verkend om projecten te realiseren. Sinds 2014 is het project Bentinckspark, een grootschalig park voor sport en recreatie in Hoogeveen, operationeel.

In het project Emmen Centrum-West worden door WMD twee warmtenetten aangelegd voor de levering van warmte aan het Dierenpark Emmen (huidig Wildlands, als 'launching customer'), het theater, het gemeentehuis en een zorgcentrum. Het opwekken van elektra voor de eigen waterproductie maakt deel uit van dit project.

Kengetallen (enkelvoudig)

Kengetallen jaarrekening WMD

	2014	2013	
Algemeen			
Productie en inkoop	32.250	32.571	x 1.000 m ³
Niet in rekening gebracht verbruik	1.292	1.604	x 1.000 m ³
Verkopen	30.958	30.967	x 1.000 m ³
Verkopen en gros	3.060	2.842	x 1.000 m ³
Verkopen in eigen voorzieningsgebied	27.898	28.125	x 1.000 m ³
Lengte hoofdleidingnet	4.940	4.915	in km
Aantal technische aansluitingen	196.708	196.389	per 31/12
Aantal administratieve aansluitingen	201.301	200.859	per 31/12
Kosten per administratieve aansluiting (cnf benchmark)	152,69	150,65	in €
Rentepercentage langlopende leningen	2,97	3,10	in %
Gemiddeld aantal werknemers (Fte)	155	157	
Bruto personeelskosten per werknemer (Fte)	75.490	73.389	in €
Aantal technische aansluitingen per werknemer	1.269	1.251	
Huishoudelijk verbruik			
Vastrecht	58,50	57,50	in €
m ³ prijs inclusief grondwaterbelasting	0,55	0,55	in €
Gemiddeld verbruik per aansluiting	116,92	118,99	in m ³
Kosten waterverbruik per huishouding exclusief btw	122,81	122,94	in €
Balans			
Boekwaarde materiële vaste activa per 31/12	132.807	126.695	x €1.000
Boekwaarde per aansluiting per 31/12	675	645	in €
Investeringen in het jaar (netto)	13.018	8.964	x €1.000
Solvabiliteit (EV in % van het balanstotaal)	20,8	21,3	in %
Winst- en verliesrekening			
Netto omzet water	31.398	30.861	x €1.000
Overige opbrengsten	2.545	2.632	x €1.000
Bruto personeelskosten inclusief sociale- en pensioenlasten	11.701	11.522	x €1.000
Geactiveerde- en doorbelaste salarissen	3.538	2.929	x €1.000
Personeelskosten inclusief sociale- en pensioenlasten	8.163	8.593	x €1.000
Overige kosten	13.111	13.706	x €1.000
Grondwaterbelasting	355	358	x €1.000
Bedrijfsresultaat vóór afschrijvingen	12.314	10.836	x €1.000
Afschrijvingen	6.680	6.970	x €1.000
Saldo rentelasten en -baten	2.211	1.455	x €1.000
Resultaat exclusief deelnemingen	3.423	2.411	x €1.000
Rentedekkingsratio	2,5	2,7	

Vergelijking resultaat 2014 met FP2014

In het Financieel Plan 2014 is voor het boekjaar 2014 een positief resultaat begroot van € 1.529.000. Het gerealiseerd resultaat van de vennootschap bedraagt € 2.424.000 positief. Onderstaand een toelichting op de afwijkingen:

(x € 1.000)

1. Netto omzet		
Hogere verkopen verbruik en verkopen en gros, door nieuw contract Vitens, compenseren de verwachte daling gemiddeld kleinverbruik en verkopen brandkranen/sprinklers	+	249
2. Geactiveerde salarissen		
In het FP2014 was nog geen rekening gehouden met de investering in 2014 i.v.m. project De Monden (490). Verder is zowel de stijging van de inzet eigen personeel als de omvang van de voorbereidingsuren groter dan in het FP2014 opgenomen. In de jaarrekening zijn de geactiveerde salarissen in mindering gebracht op de personeelskosten	+	935
3. Overige opbrengsten		
Hogere opbrengst aandeel Waterbedrijf Groningen in GiGA kosten	+	50
Opbrengst aandeel WLN in GiGA kosten nieuw in 2014	+	265
Opbrengst doorbelasting acceptgiro nieuw in 2014	+	29
Hogere doorbelasting van onderhoudskosten schade	+	55
Lagere huuropbrengst multimediegebouw Wildlands	-	350
Stijging overige opbrengsten	+	51
4. Kosten energie		
Lagere kosten als gevolg van lagere prijs door wijziging energieleverancier	+	328
5. Uitbesteed werk		
Tegenvallend resultaat WLN doorbelast in het boekjaar	-	279
Minder overige onderhoudskosten	+	68
6. Afschrijvingskosten		
Lagere lasten als gevolg van een boekwinst op verkochte gronden	+	252
Lagere afschrijvingskosten multimediegebouw Wildlands	+	166
7. Overige kosten		
Voorziening t.b.v. aan deelnemingen, verstrekte leningen	-	228
8. Financiële lasten		
Minder rentelasten door gunstiger dan verwachte marktomstandigheden en door piekfinanciering met laagrentende kasgeldleningen	+	278
Renteopbrengst financiële lease multimediegebouw Wildlands	+	400
De stelselwijziging embedded derivaten geeft een last welke niet in het FP2014 was voorzien	-	673
9. Deelnemingen		
Slechter resultaat Noordwater	-	1.215
10. Saldo overige afwijkingen		
Totaal afwijkingen	+	895

Jaarrekening 2014

Geconsolideerde balans per 31 december 2014

Voor winstverdeling (bedragen in duizenden euro's)

	Ref.	31 december 2014	31 december 2013
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	6	137.780	130.044
Financiële vaste activa	7	12.253	13.726
		150.033	143.770
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)	13		
Voorraden		1.250	988
Vorderingen		7.128	6.719
Liquide middelen		5.147	3.179
		13.525	10.886
		163.558	154.656
PASSIVA			
Groepsvermogen			
Eigen vermogen	9	31.391	30.501
Aandeel derden	10	51	39
		31.442	30.540
Voorzieningen	11	1.185	1.007
Langlopende schulden	12		
Leningen kredietinstellingen		88.951	86.633
Overige leningen		1.780	1.408
(Embedded) derivaten		2.685	0
		93.416	88.041
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)	13		
Schulden aan kredietinstellingen		27.259	25.230
Schulden aan handelscrediteuren		3.070	3.072
Belastingen en premies sociale verzekeringen		1.046	1.021
Schulden aan participanten waarin wordt deelgenomen		520	203
Overige schulden		5.620	5.542
		37.515	35.068
		163.558	154.656

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2014

(bedragen in duizenden euro's)

	Ref.	2014	2013
Netto omzet			
Waterverkopen	15	40.453	38.425
Overige opbrengsten			
Overige bedrijfsopbrengsten	16	5.613	5.620
Som der bedrijfsopbrengsten		46.066	44.045
Bedrijfslasten			
Waterinkopen		428	345
Elektrische energie		1.818	1.823
Chemicaliën e.d.		891	911
Kosten uitbesteed werk		8.456	8.301
Personeelskosten	17	13.506	11.852
Afschrijvingen	18	7.227	7.541
Grondwaterbelasting		355	358
Overige bedrijfskosten	19	7.663	8.385
Som der bedrijfslasten		40.344	39.516
Bedrijfsresultaat		5.722	4.529
Rentebaten		650	873
Rentelasten	20	-4.194	-2.832
Financieel resultaat		-3.544	-1.959
Resultaat voor belastingen		2.178	2.570
Winstbelastingen	21	-257	-130
Resultaat deelnemingen	22	523	507
Resultaat na belastingen		2.444	2.947
Minderheidsbelang van derden		6	-34
Resultaat		2.450	2.913

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2014

(bedragen in duizenden euro's)

	Ref.	2014	2013
Bedrijfsresultaat		5.722	4.529
Afschrijvingen en overige waardeverminderingen	6	7.478	7.573
Mutatie voorzieningen	11	178	-194
Waardemutatie derivaten		895	
Verandering in werkkapitaal			
Vorderingen	13	-409	650
Voorraden	13	-262	103
Kortlopende schulden	13	-38	-137
		-709	616
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		13.564	12.524
Ontvangen interest	20	650	873
Betaalde interest		-3.299	-2.832
Ontvangen dividend		510	0
Winstbelasting	21	0	-130
		-2.139	-2.089
Kasstroom uit operationele activiteiten		11.425	10.435
Investerings in materiële vaste activa	6	-15.752	-4.604
Desinvesteringen in materiële vaste activa		538	
Investerings in financiële vaste activa		-461	
Desinvesteringen in financiële vaste activa	7	1.505	-1.712
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-14.170	-6.316
Betaald dividend		-3	-3
Nieuwe lening	12	18.222	13.538
Mutatie rekening courant kredietinstellingen		2.029	805
Aflossing langlopende schulden	12	-15.535	-17.855
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		4.713	-3.515
Mutatie geldmiddelen		1.968	604
Stand per 1 januari		3.179	2.575
Stand per 31 december	13	5.147	3.179

Toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening

1. Algemene toelichting

Activiteiten

NV Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) is gevestigd aan de Lauwers 3 te Assen. Dit is tevens de statutaire vestigingsplaats van de vennootschap. De activiteiten van WMD en haar dochtermaatschappijen bestaan voornamelijk uit de zorg voor en instandhouding van de (drink)watervoorziening in haar verzorgingsgebied, benevens het verrichten van alle werkzaamheden, daarmee in verband staande, in de ruimste zin.

Foutenherstel in verband met afwaardering belangen in Indonesië

Historie

WMD is aan het eind van de negentiger jaren partnerships met lokale overheden en lokale overheidswaterbedrijven (PDAM's) in Indonesië aangegaan met de bedoeling deze joint ventures technisch en economisch tot zelfstandig opererende bedrijven op te werken die het aantal aansluitingen van huishoudens in hun verzorgingsgebied sterk zouden vergroten om ze daarna aan de lokale partners over te dragen. Ten behoeve hiervan werden Indonesische vennootschappen (PT's) opgericht waarbij Nederlandse dochtermaatschappijen van WMD de meerderheid van de aandelen verwierven, 51%, (in het geval van DSA Ambon 58%) en de lokale partners de overige aandelen. De voorwaarden van de samenwerking zijn vastgelegd in zogenaamde cooperation agreements, met een looptijd van 15 jaar na de effectieve start, veelal vanaf 2005. In de cooperation agreements werd vastgelegd dat de meerderheidsaandelen na afloop van de contracttermijn overgedragen zouden worden aan de lokale partners tegen intrinsieke waarde, later gewijzigd in nominale waarde.

De start van deze samenwerkingsverbanden werd financieel mogelijk gemaakt door ontwikkelingshulpgelden van de Nederlandse overheid, tot een totaal bedrag van ca. € 10 miljoen. Deze ontwikkelingsfondsen werden via een daarvoor opgerichte stichting, De Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië, (SWOI), omgezet in Indonesische roepia, aan een WMD dochtermaatschappij geleend, die die gelden op zijn beurt door leende aan de Indonesische PT's. De bedoeling was dat door de terugbetalingen vanuit de PT's bij de SWOI een revolving fund zou ontstaan waaruit nieuwe projecten konden worden gefinancierd. Daarbij werd het risico van oninbaarheid, valutaverliezen e.d. gedragen door de SWOI door de terugbetalingen van de WMD dochtermaatschappij afhankelijk te stellen van de terugbetalingen van de PT's.

Naast de leningen die via de SWOI aan de PT's werden verstrekt zijn ook door WMD uit eigen middelen leningen aan de PT's verstrekt, alsmede aan PDAM's en lokale overheden. Het betrof hier gemeten naar de schaal van WMD aanzienlijke bedragen.

In de afgelopen jaren zijn de lokale waterbedrijven niet in staat gebleken zich te houden aan de dienst der lening.

"Final Evaluation" rapport ministerie van Buitenlandse Zaken medio 2013

Eind 2012/begin 2013 werd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken opdracht gegeven voor een evaluatierapport dat onder meer betrekking had op de Indonesische WMD projecten. Dit volgde op een zogenaamd Mid-term review uit 2009, dat al tamelijk kritisch van toon was en betwijfelde of de WMD aanpak tot autonoom opererende lokale bedrijven zou leiden. De Final Evaluation was uiterst kritisch en stelde dat de gedachte van een revolving fund onrealistisch was en dat van de PT's geen substantiële terugbetalingen te verwachten waren. De conclusies van dat rapport zijn ten onrechte niet verwerkt in de waardering van de Indonesische belangen in de jaarrekening 2013. Dat heeft er toe geleid dat op 9 juni 2016 door de directie van WMD een zogenaamd art. 2:362 lid 2 BW verklaring is gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel, voorzien van een mededeling van de externe accountant PwC, waarin werd aangegeven dat via foutenherstel in de jaarrekening 2014 zou worden overgegaan tot correctie van de jaarrekening 2013, aangezien deze jaarrekening geen getrouw beeld geeft van vermogen en resultaat.

De mededeling omvat 3 componenten:

1. Het gepresenteerde geconsolideerde en vennootschappelijke vermogen van WMD dient met € 12,8 miljoen benedenwaarts te worden bijgesteld als gevolg van afwaardering van activa en activiteiten in Indonesië;
2. Voor de borgstelling van WMD jegens de Rabobank voor betaling van rente en aflossing van een aan de SWOI verstrekte lening ter grootte van € 4,7 miljoen dient in de vennootschappelijke balans van WMD een voorziening te worden opgenomen. Daarmee wordt het vennootschappelijke vermogen van WMD met een corresponderend bedrag verlaagd;
3. Gelet op de economische en organisatorische en verwevenheid dient de SWOI te worden geconsolideerd;

Foutenherstel en aanpassing vergelijkende cijfers 2013

Overeenkomstig de mededeling zoals deze is gedeponereerd bij de KvK met betrekking tot de jaarrekening 2013 zijn de volgende materiële fouten hersteld:

1. De materiële vaste activa van de betreffende groepsmaatschappijen in Indonesië zijn, op basis van het nog steeds ontbreken van een positieve cashflow gegenereerd door deze activa, geheel afgewaardeerd, hetgeen ook geconsolideerd tot een afwaardering van materiële vaste activa heeft geleid. Deze afwaardering komt vervolgens in de vennootschappelijke balans

van WMD tot uitdrukking in de netto vermogenswaarde van de deelnemingen. Omdat de vorderingen die Tirta Drenthe BV op de Indonesische waterbedrijven heeft deze afwaardering overtreffen zijn de aldus ontstane negatieve vermogenswaarden van deze deelnemingen volledig in de cijfers van WMD verwerkt. Aangezien met SWOI overeengekomen is dat de risico's t.a.v. de financieringen van de waterbedrijven door SWOI gedragen worden, is ook rekening gehouden met de vrijval van de verplichtingen jegens de SWOI. Deze correcties zijn in het kader van foutenherstel allemaal in mindering gebracht op het eigen vermogen per 1 januari 2013 (minus € 12,1 miljoen waardevermindering investeringen Indonesische PT's en € 8,6 miljoen vrijval lening Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië).

2. In de enkelvoudige balans per 1 januari 2013 van WMD is een verplichting opgenomen groot € 4,7 miljoen in verband met de borgstelling die afgegeven is jegens de Rabobank voor de schuld van SWOI aan deze bank. Het vennootschappelijk vermogen per 1 januari 2013 van WMD is uit hoofde hiervan navenant verlaagd.
3. De cijfers van SWOI zijn met ingang van 1 januari 2013 in de consolidatie van WMD opgenomen. Aangezien SWOI naast financiële transacties met de WMD groep vrijwel uitsluitend met de Rabobank een financiële relatie heeft, resteren na eliminatie van de onderlinge verbanden in de geconsolideerde cijfers uitsluitend het bankkrediet verstrekt door de Rabobank, de rente hierover en de accountantskosten. Geconsolideerd uit zich dit in een toename van de verplichtingen aan kredietinstellingen.

Verder zijn de navolgende effecten verwerkt:

4. WMD heeft in het verleden een mix van twee waarderingsgrondslagen binnen één categorie voor materiële vaste activa gehanteerd waarbij er een herwaarderingsreserve ad. € 412.000 is gevormd voor een aantal grondpercelen. Dit is niet toegestaan en derhalve is dit gecorrigeerd;
5. Leningen verstrekt aan Indonesische PDAM's (lokale waterbedrijven tevens houders van minderheidsaandelen in onze deelnemingen) en gemeenten vanuit Tirta Drenthe BV zijn volledig afgewaardeerd. Deze afwaardering groot € 2,6 miljoen is eveneens in het kader van foutenherstel per 1 januari 2013 in het eigen vermogen verwerkt.
6. Indonesische bedrijven zijn verplicht een soort opgebouwde pensioenrechten te betalen aan medewerkers bij het uit dienst gaan van de medewerker, de zogenaamde severance payments. Hiervoor was ten onrechte geen voorziening getroffen. Deze verplichtingen, ad. € 171.000 totaal, zijn in de balansen per 1 januari 2013 van de betreffende PT's verwerkt en t.l.v. het eigen vermogen gebracht.
7. De cijfers van de Stichting Vakantieverblijven WMD zijn met ingang van 1 januari 2013 opgenomen in de consolidatie van WMD.
8. De cijfers van PT WLN zijn met ingang van 1 januari 2013 opgenomen in de consolidatie van WMD.
9. WMD heeft aan het evenementenpark Wildlands een tentoonstellingsgebouw verhuurd. Deze huurovereenkomst had overeenkomstig de bepalingen in de richtlijnen voor de jaarverslaggeving als financiële lease gekwalificeerd moeten worden. Deze correctie heeft door middel van foutenherstel alsnog plaatsgevonden. Het gevolg hiervan is een onttrekking van het actief uit de materiële vaste activa ad. € 6,5 miljoen, een opboeking een opboeking van de contante waarde van de toekomstige termijnen ad. € 7,6 miljoen en een verhoging van het eigen vermogen ad. € 1,1 miljoen.
10. Doorberekende kosten zijn in mindering op de betreffende kosten gebracht in plaats van als overige bedrijfsopbrengsten verantwoord.

Bovenstaande aanpassingen hebben het volgende cijfermatige effect op het eigen vermogen per 31 december 2013 en het resultaat over 2013 (getallen x € 1.000,-):

	Enkelvoudig		Geconsolideerd	
Materiële vaste activa	(Ref. 4,9)	-6.914	(Ref. 1,9)	-17.963
Financiële vaste activa	(Ref. 1,3,5,9)	2.991	(Ref. 5,7,8,9)	3.346
Voorraden			(Ref. 8)	21
Vorderingen			(Ref. 7,8)	20
Liquide middelen			(Ref. 7,8)	207
Totaal activa		-3.923		-14.369
Eigen vermogen		-10.703		-10.703
Aandeel derden			(Ref. 8)	429
Voorzieningen	(Ref. 2)	6.530	(Ref. 8)	332
Langlopende schulden			(Ref. 2,3)	-5.569
Kortlopende schulden	(Ref. 2)	250	(Ref. 8)	1.142
Totaal passiva		-3.923		-14.369

Omzet		(Ref. 3,7,8)	488
Overige bedrijfsopbrengsten	(Ref. 9, 10)	-5.326	(Ref. 3,7,8,9,10) -5.605
Personeelskosten	(Ref. 10)	2.929	(Ref. 6,8,10) 3.013
Afschrijvingskosten	(Ref. 9)	166	(Ref. 1,8,9) 953
Overige kosten	(Ref. 2,7,10)	1.779	(Ref. 3,7,8,10) 1.067
Rentebaten/-lasten	(Ref. 9,10)	931	(Ref. 3,7,8,9,10) 652
Resultaat deelneming		250	-119
Aandeel derden			(Ref. 3,7,8) 181
Resultaat (+ = hoger resultaat)		729	630

Stelselwijzigingen

Met ingang van 2014 is RJ 290 (Financiële Instrumenten) aangepast op het gebied van in overeenkomsten besloten ('embedded') derivaten. Vóór deze aanpassing was afscheiden van embedded derivaten niet vereist als de waarderingsgrondslag voor derivaten kostprijs (met eventuele afwaardering naar lagere reële waarde) was. Met ingang van 2014 is dit aangepast, waarbij aanpassingen in beginsel retrospectief verwerkt dienen te worden.

Dientengevolge is opnieuw gekeken naar de drie Fortisleningen, met name om te zien of deze leningen derivaatachtige kenmerken vertonen, en of eventueel aanwezige embedded derivaten bij aanvang van het contract hadden moeten worden afgescheiden. Dit leidde tot de navolgende conclusies:

- De leningen kennen een ondergrens ('floor'). Normaliter wordt een ondergrens niet afgezonderd van het basiscontract in geval er ook een cap is afgesproken. Echter als de Euribor rente onder het floorniveau zakt, betaalt WMD niet een vast laag percentage, maar betaalt WMD de met Fortis afgesproken bovengrens van de te betalen rente. Hetgeen overigens dus ook een vast percentage is. Het is deze floor die uiteindelijk tot de conclusie heeft geleid dat er sprake is van een embedded derivaat dat wél afgesplitst dient te worden.

Volgens de aangepaste richtlijn moet het in de leningsovereenkomsten besloten derivaat dus van de lening worden afgesplitst en separaat worden gewaardeerd. De gevolgen hiervan zijn in de jaarrekening 2014 verwerkt door middel van een vermogensmutatie van € 1.790.000 negatief en een last in het boekjaar van € 895.000. De totale impact ultimo 2014 is derhalve € 2.685.000 negatief (geconsolideerd).

Schattingswijziging

In 2014 hebben zich, anders dan reeds verwerkt is in het foutenherstel per 1 januari 2013, geen schattingswijzigingen voorgedaan.

Schattingen

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, zijn de relevante oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Grondslagen van de consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van WMD, samen met die van haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, opgenomen. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin WMD direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële- en operationele activiteiten kan beheersen. De hiervoor beschreven groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Wanneer sprake is van een belang in een joint venture, dan wordt het desbetreffende belang gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde, dan wel proportioneel geconsolideerd, indien dit leidt tot een beter inzicht. Van een joint venture is sprake indien als gevolg van een overeenkomst tot samenwerking de zeggenschap door de deelnemers gezamenlijk wordt uitgeoefend.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de Groep zijn gerealiseerd. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij geldende waarderingsgrondslagen voor de Groep. Aan het hoofd van de groep staat NV Waterleidingmaatschappij Drenthe, gevestigd aan Lauwers 3 te Assen.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn naast de vennootschap WMD de volgende groepsmaatschappijen betrokken:

naam	vestigingsplaats	deelname in %
Noordwater BV	Assen	100
BètaWater BV	Assen	100
VOF Anloo	Annen	37
VOF Hondsrug	Annen	50
IndoWater BV	Assen	100
Tirta Drenthe BV	Assen	100
Tirta Sulawesi BV	Assen	100
Tirta Maluka BV	Assen	100
Tirta Papua BV	Assen	100
PT Tirta Inti Drenthe BV	Manado	97,5
Ad Fontes BV	Assen	100
E-Qua BV	Assen	100
PT Ake Maluku Utara	Bandung	95
PT Inowa Prima Consult	Bandung	70
PT Dream Sukses Airindo	Ambon	58
PT War Besrendi	Biak	51
PT Tirta Remu	Sorong	51
PT Air Manado	Manado	51
PT Air Tomohon	Tomohon	95
PT Wedu Merauke	Merauke	51
PT Air Minum Baliem	Wamena	95
PT Tirta Numbay	Jayapura	95
PT Air Minahasa Selatan	Minahasa	95
PT Mitra Tirta Indonesia	Bandung	99
PT Water Laboratory Nusantara Indonesia	Manado	55 *
Stichting Vakantieverblijven	Assen	- *
Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië	Assen	- *

*) Met ingang van 1 januari 2013 in de consolidatie betrokken.

VOF Anloo en VOF Hondsrug zijn aangemerkt als joint venture. Met de andere venno(o)t(en) wordt de zeggenschap gezamenlijk uitgeoefend. Om tot een beter inzicht te komen is het relatieve aandeel van de WMD in de activa, verplichtingen en het resultaat van de vennootschappen in de consolidatie betrokken.

WMD heeft in 2014 nog twee joint ventures, WLN BV het waterlaboratorium dat tezamen met Waterbedrijf Groningen wordt gehouden en NieuWater BV, een joint venture tezamen met waterschap Vechtstromen. Beide joint ventures zijn gewaardeerd op nettovermogenswaarde en zijn niet in de consolidatie betrokken.

Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover WMD overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan uitoefenen. Ook rechtspersonen en natuurlijke personen die overwegende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis in WMD kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

WMD is verbonden met de Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië en de Stichting Vakantieverblijven. Deze stichtingen zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening vanaf 1 januari 2013.

Acquisities en desinvesteringen van groepsmaatschappijen

Vanaf de overnamedatum worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen vennootschap opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De overnamedatum is het moment dat overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend op de desbetreffende vennootschap.

De verkrijgingsprijs bestaat uit het geldbedrag of het equivalent hiervan dat is overeengekomen voor de verkrijging van de overgenomen onderneming vermeerderd met eventuele direct toerekenbare kosten. Indien de verkrijgingsprijs hoger is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het meerdere als goodwill geactiveerd onder

de immateriële vaste activa. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva, dan wordt het verschil als overlopende passiefpost opgenomen.

De maatschappijen die in de consolidatie betrokken zijn, blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden verkocht: deconsolidatie vindt plaats op het moment dat er geen sprake meer is van beslissende zeggenschap.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. (Des) Investeringsactiviteiten in materiële- en financiële vaste activa zijn opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten. De nieuwe leningen en aflossingen op leningen zijn, net als betaald dividend, opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

2. Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

In de balans en de winst- en verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

Behoudens de reeds gememoreerde stelselwijziging m.b.t embedded derivaten zijn de gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Vreemde valuta

• Functionele valuta

De posten in de jaarrekening van de groepsmaatschappijen worden gewaardeerd met inachtneming van de valuta van de economische omgeving waarin de groepsmaatschappij haar bedrijfsactiviteiten voornamelijk uitoefent (de functionele valuta). De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in euro's; dit is zowel de functionele als de presentatievaluta van WMD.

• Transacties, vorderingen en schulden

De Indonesische groepsmaatschappijen van WMD leggen transacties en balansposten in hun administraties vast in de eigen functionele valuta, te weten de rupiah. WMD neemt commerciële transacties welke luiden in rupiah op tegen de wisselkoersen die gelden op de dag van de transacties. WMD rekent monetaire balansposten uitgedrukt in een vreemde valuta om tegen de koers per balansdatum. Koersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van deze transacties en uit de omrekening van monetaire posten worden in het resultaat verwerkt.

Niet-monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum. Niet-monetaire activa die volgens de actuele waarde worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op het moment waarop de actuele waarde werd bepaald.

Valutakoersverschillen op leningen en andere financiële instrumenten voor zover deze het valutarisico in verband met de netto investering afdekken worden verwerkt in het eigen vermogen onder de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen'. Koersverschillen die zijn verantwoord onder de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen', zijn niet uitkeerbaar tenzij de desbetreffende deelneming is verkocht of geliquideerd.

• Groepsmaatschappijen

Bij de consolidatie rekent WMD de balansen van de Indonesische groepsmaatschappijen om in euro's tegen de koers per balansdatum. De winst- en verliesrekeningen van deze entiteiten worden in euro's omgerekend tegen de gemiddelde wisselkoersen van de desbetreffende periode. De valutakoersverschillen die voortvloeien uit de omrekening van de netto investering in de Indonesische groepsmaatschappijen, worden verwerkt in het eigen vermogen onder de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen'.

Leasing

Leaseovereenkomsten waarbij WMD als lessee feitelijk alle voordelen en risico's van eigendom heeft, worden aangemerkt als financiële lease. Indien dit niet het geval is, worden deze overeenkomsten opgenomen en verwerkt als operationele lease. Materiële vaste activa, die middels financiële lease zijn verworven worden bij aanvang van de lease opgenomen tegen de

reële waarde van het geleasede actief, of indien lager, de contante waarde van de leasebetalingen. De desbetreffende activa worden daarna verantwoord volgens de grondslagen voor materiële vaste activa. De leasebetalingen worden gesplitst in een rentecomponent en een aflossingscomponent. De rentecomponent is gebaseerd op de constante periodieke rente over de boekwaarde van de investering. De rentecomponent wordt in de desbetreffende periode ten laste gebracht van het resultaat en de aflossing wordt in mindering gebracht op de leaseverplichting. Betalingen uit hoofde van operationele leases worden lineair over de leaseperiode als last in het resultaat verwerkt.

Leaseovereenkomsten waarbij WMD als lessor feitelijk alle voordelen en risico's van eigendom heeft, worden aangemerkt als operationele lease. Indien dit niet het geval is worden deze overeenkomsten gezien als financiële lease. Materiële vaste activa die op basis van een operationele lease overeenkomst aan derden ter beschikking worden gesteld, worden opgenomen en verwerkt volgens de grondslagen voor materiële vaste activa. Leasebatan worden zo toegewezen aan de verschillende perioden zodat jaarlijks een constant rendement over de netto-investering wordt behaald. Materiële vaste activa die op basis van een financiële lease overeenkomst aan derden ter beschikking worden gesteld, worden onder de financiële vaste activa als vorderingen opgenomen ter hoogte van de netto investering in die activa. De leasebetalingen worden op basis van de constante periodieke rente gesplitst in een rentecomponent en een aflossingscomponent. De rentecomponent wordt in de betreffende periode ten gunste van het resultaat gebracht en de aflossing wordt in mindering gebracht op de leasevordering.

3. Grondslagen voor waardering activa en passiva

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en –terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Indien nodig wordt rekening gehouden met een verwachte bijzondere waardevermindering op balansdatum.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Werken in uitvoering worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten. Indien nodig wordt rekening gehouden met een verwachte bijzondere waardevermindering op balansdatum.

Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa, waaronder begrepen gronden die zijn verworven met het doel om deze in erfpacht uit te geven, noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken, worden de rentekosten opgenomen in de vervaardigingsprijs. Deze rente wordt via de resultatenrekening verantwoord.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd. De kosten worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord.

Financiële vaste activa

- Deelnemingen

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode (nettovermogenswaarde). Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderinggrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaardemethode negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover WMD in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel de verliezen reeds heeft gefinancierd of de feitelijke verplichting heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaaardering worden, uitgaande van de waarden bij eerste verandering, de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering, vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde: afwaardering vindt plaats ten laste van de winst- en verliesrekening.

- Vorderingen op deelnemingen

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Na eerste verwerking worden deze vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, zo nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

- Latente belastingvorderingen

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor verrekenbare fiscale verliezen en voor verrekenbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds, met dien verstande dat latente belastingvorderingen alleen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst zal zijn waarmee de tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend en verliezen kunnen worden gecompenseerd. De berekening van de latente belastingvorderingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld. Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde

- Overige vorderingen

De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten verstrekte leningen, hypothecaire leningen verstrekt aan oud-werknemers van WMD en overige vorderingen. Deze vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na eerste verwerking worden deze vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, zo nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voorts worden onder de overige vorderingen die vorderingen opgenomen die als financiële lease gekwalificeerd zijn. Waardering vindt plaats tegen de contante waarde van de resterende leasetermijnen, contant gemaakt tegen de oorspronkelijk overeengekomen rentepercentages.

Bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa

WMD beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een materieel vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzondere-waardeverminderingverlies wordt direct als een last verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst: als die er is wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroomgenererende eenheid waarna de kasstromen contant gemaakt worden. Hierbij is geen vaste disconteringsvoet vastgesteld maar wordt dit per actief bepaald indien nodig.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Bijzondere waardeverminderingen van financiële vaste activa

WMD beoordeelt op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële vaste activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen wordt de omvang bepaald van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en wordt dit direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument. Het waardeverminderingverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waarde vermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Vlottende activa

- Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs onder toepassing van de FIFO methode ('First In First Out'), zijnde de laatst betaalde inkoopprijs, of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

- Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die voor kortlopende vorderingen gelijk is aan de nominale waarde van de te ontvangen bedragen. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

- **Liquide middelen**
Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken worden opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

- **Overige reserve**
Conform artikel 29 van de Statuten van WMD, kan jaarlijks een door de directie met goedkeuring van de raad van commissarissen te bepalen percentage van de vennootschappelijke winst worden gereserveerd.
- **Reserve omrekeningsverschillen**
Zie de algemene grondslagen voor een nadere toelichting op de omrekening van vreemde valuta en de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen'.
- **Aandeel derden**
Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen. Voor zover de desbetreffende groepsmaatschappij een negatieve nettovermogenswaarde heeft, worden de negatieve waarde en de eventuele verdere verliezen niet toegewezen aan het aandeel derden, tenzij de derden-aandeelhouders een feitelijke verplichting hebben en in staat zijn om de verliezen voor hun rekening te nemen. Zodra de nettovermogenswaarde van de groepsmaatschappij weer positief is, worden resultaten toegekend aan het aandeel derden.
- **Wettelijke reserve deelnemingen**
Wijzigingen in de balanswaarde bij deelnemingen in groepsmaatschappijen als gevolg van mutaties in de herwaarderings- of winstdelingsreserve van de deelnemingen worden in de wettelijke reserve deelnemingen verantwoord, welke is verwerkt in het vennootschappelijk eigen vermogen. De wettelijke reserve wordt op individuele basis bepaald.

Voorzieningen

- **Algemeen**
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.
- **Voorziening jubilea**
De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en blijf kans.

Voorziening deelnemingen

Betreft voorziening voor de negatieve netto vermogenswaarde van deelnemingen waarvoor WMD direct of indirect het risico loopt, zoals is beschreven in de waarderingsgrondslagen voor de deelnemingen

Schulden

Langlopende en kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde, waarbij rekening wordt gehouden met transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

4. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Koersverschillen

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling of omrekening van monetaire posten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt in de periode dat zij zich voordoen.

Netto-omzet

- **Waterverkopen**
Waterverkopen omvat de opbrengsten uit het aan afnemers in rekening gebrachte en eventueel nog in rekening te brengen waterverbruik dat toegerekend moet worden aan het desbetreffende boekjaar.

Overige opbrengsten

- Overige bedrijfsopbrengsten

Dit betreft alle opbrengsten die geen verband houden met de verkoop van water. De overige bedrijfsopbrengsten bestaan onder meer uit de volgende posten:

- Opbrengsten verhuizingen/nieuwe aansluitingen en incasso. Bij verhuizingen/nieuwe aansluitingen wordt door WMD een extra bijdrage in rekening gebracht in verband met de administratieve afhandeling.
- Opbrengst brandkranen. Dit betreft een jaarlijks terugkerende vergoeding ten behoeve van het onderhoud.
- Opbrengst werk voor derden. Dit betreft diverse diensten die WMD voor derden verricht.
- Opbrengst huur en pacht. Dit betreft huuropbrengsten van bedrijfswoningen die aanwezig zijn op gronden waarop productiebedrijven zijn gevestigd of winning plaatsvindt. Verder betreffen het pachtopbrengsten op gronden.

De activiteiten uit overige opbrengsten worden als opbrengst verantwoord voor zover levering van goederen en diensten heeft plaatsgevonden en voor zover de prestaties zijn geleverd.

Bedrijfslasten

Onder bedrijfslasten wordt verstaan de aan de omzet toe te rekenen directe en indirecte kosten, waaronder grond- en hulpstoffen, kosten uitbesteed werk en andere externe kosten, personeelskosten, afschrijvingskosten van materiële vaste activa en overige bedrijfskosten die toerekenbaar zijn aan de omzet.

Personeelsbeloningen

- Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

- Geactiveerde salarissen

Dit betreft toegerekende directe personeelskosten en indirecte overige kosten aan in eigen beheer vervaardigde productie- en distributiemiddelen. Deze zijn in de jaarrekening in mindering gebracht op de personeelskosten.

- Pensioenen

WMD heeft een pensioenregeling voor haar medewerkers afgesloten bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Deze pensioenregeling is door WMD verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het boekjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. Behalve de betaling van premies heeft WMD geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregeling. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze tot een terugstorting leiden of een vermindering van toekomstige betalingen.

Ultimo 2014 bedraagt de dekkingsgraad van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds 101,1%, waarmee niet wordt voldaan aan de dekkingsgraad die opgelegd is vanuit de overheid. De gemiddelde dekkingsgraad van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds over 2014 bedroeg 104,7%. Voor WMD worden er, anders dan toekomstige aanpassingen in de premie, geen consequenties verwacht van de te lage dekkingsgraad.

De buitenlandse deelnemingen hebben pensioenregelingen afgesloten bij lokale pensioenverzekeraars. Ook voor deze ondernemingen geldt dat de over het boekjaar verschuldigde premie als last wordt verantwoord. Behalve de betaling van premies hebben de buitenlandse deelnemingen geen verdere verplichtingen uit hoofde van hun pensioenregelingen. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze tot een terugstorting leiden of een vermindering van toekomstige betalingen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Op grond wordt niet afgeschreven.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Rentebaten en -lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Onderdeel van de rentebaten en -lasten is het jaarlijks resultaat op (embedded) derivaten.

Activeren van rentelasten

Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa, waaronder begrepen gronden die zijn verworven met het doel om deze in erfpacht uit te geven, noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken, worden de rentelasten opgenomen in de vervaardigingsprijs.

Vennootschapsbelasting

Ingevolge de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 (artikel 2, leden 3 en 7) is de vennootschap niet onderworpen aan de heffingen van deze wet. Bij de deelnemingen, die belastingplichtig zijn, wordt de belasting over het resultaat berekend door toepassing van het geldende tarief op het resultaat van het boekjaar. Met fiscaal vrijgestelde bedragen, dan wel niet aftrekbare bedragen wordt dienovereenkomstig rekening gehouden.

5. Financiële instrumenten en risicobeheersing

Financiële instrumenten

Een financieel instrument is een overeenkomst die leidt tot een financieel actief van één partij en een financiële verplichting of eigendomsinstrument van een andere partij. Onder het begrip 'financiële instrumenten' vallen veel jaarrekeningposten, zoals liquide middelen, debiteuren, beleggingen, leningen, crediteuren en derivaten.

Marktrisico

- Valutarisico
WMD is actief in Nederland en Indonesië. Het valutarisico voor WMD heeft betrekking op posities en toekomstige transacties in Indonesische Rupiahs. Deze risico's zijn niet ingedekt.
- Rente- en kasstroomrisico
WMD loopt renterisico over de rentedragende vorderingen (met name onder financiële vaste activa en liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden (waaronder schulden aan kredietinstellingen).

Voor vorderingen en schulden met variabele renteaftspraken loopt WMD risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt WMD risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente. Met betrekking tot de leningen zijn voor vier langlopende leningscontracten derivaten afgesloten, welke reeds zijn toegelicht.

Kredietrisico

WMD en haar dochtermaatschappijen lopen kredietrisico uit hoofde van transacties. Dit risico heeft betrekking op het verlies dat kan ontstaan wanneer een wederpartij in gebreke blijft. Dit risico is in Nederland beperkt door de veelheid en diversiteit van partijen waarop WMD en haar dochtermaatschappijen vorderingen hebben.

WMD heeft in Indonesië vorderingen verstrekt aan participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen. Tevens zijn leningen verstrekt aan mede aandeelhouders van Indonesische groepsmaatschappijen. Met uitzondering van een vordering op PT WLN (ult. 2014 groot € 1,3 miljoen) en PT DSA (ult. 2014 groot € 126.000) zijn vrijwel alle vorderingen in dit kader afgewaardeerd.

WMD heeft geïnvesteerd in een waterzuiveringsinstallatie en een aangrenzende tentoonstellingsruimte ten behoeve van het toenmalige Noorder Dierenpark (huidige Wildlands) in de gemeente Emmen tot een bedrag ultimo 2014 pro resto groot ca. € 15 miljoen, oplopend tot ca. 20 miljoen in 2016. Er is door WMD in dit kader een dienstverleningsovereenkomst voor de zuivering van water en een financiële lease overeenkomst voor het tentoonstellingsgebouw gesloten met Noorderdierenpark/Wildlands. De waardering van deze bedrijfsmiddelen is mede gebaseerd op de opbrengst uit deze contracten en daarmee afhankelijk van de financiële positie van Wildlands BV.

Liquiditeitsrisico

WMD maakt gebruik van meerdere banken om over meerdere kredietfaciliteiten te kunnen beschikken. Voor zover noodzakelijk worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten.

6. Materiële vaste activa

De samenstelling en het verloop van de boekwaarden is als volgt:

	Totaal	Gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Overige	Werken in uitvoering
Aanschafwaarde per 31 december 2013 oud	275.086	75.450	65.403	128.389	5.844
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december 2013 oud	-127.080	-29.865	-47.762	-49.453	0
Boekwaarde per 31 december 2013 oud	148.006	45.585	17.641	78.936	5.844
Multimediegebouw Wildlands naar financiële vaste activa	-6.502	-5.353	-1.149		
Waardevermindering investeringen Indonesische PT's	-11.460	-767	-2.241	-8.409	-43
Boekwaarde per 1 januari 2014 nieuw	130.044	39.465	14.251	70.527	5.801
Investeringen onder aftrek van bijdragen van derden per saldo	15.752	343	2.095	10.169	3.145
Afschrijvingen	-7.478	-1.094	-2.480	-3.904	
Aanschafwaarde desinvesteringen	-8.239	-1.466	-190	-6.583	
Cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	7.701	199	826	6.676	
Boekwaarde per 31 december 2014	137.780	37.447	14.502	76.885	8.946
Aanschafwaarde	257.045	65.845	61.336	120.918	8.946
Cumulatieve afschrijvingen	-119.265	-28.398	-46.834	-44.033	0
Boekwaarde per 31 december 2014	137.780	37.447	14.502	76.885	8.946
Afschrijvingspercentages		0-10	2-20	2-33,3	

De aanschafwaarde desinvesteringen en cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen zijn aangepast in verband met desinvesteringen in eerdere jaren welke niet verwerkt zijn in een eerdere verloopstaat. Voor de categorie Gebouwen en terreinen gaat het om een correctie van € 238.000, voor de categorie Machines en installaties gaat het om € 125.000 en voor de categorie Overige gaat het om € 5.836.000. Deze aanpassing heeft geen mutatie in de boekwaarde noch in het resultaat tot gevolg. Voertuigen, opgenomen in de categorie Overige, worden afgeschreven tot een restwaarde van 10% van de aanschafprijs. Verder wordt er geen rekening gehouden met restwaarden.

7. Financiële vaste activa

De samenstelling en het verloop van de boekwaarden is als volgt:

	Totaal	Deelnemingen	Vordering op deelnemingen	Overige vorderingen	Belastinglatentie*
Boekwaarde per 31 december 2013 oud	10.380	1.190	3.020	5.484	686
Consolidatie PT Water Laboratory Nusantara Indonesia	-1.279		-1.279		
Voorziening leningen Indonesische PDAM en gemeenten	-2.671			-2.671	
Lease multimediegebouw Wildlands	7.614			7.614	
Stichting vakantieverblijven	-318			-318	
Boekwaarde per 1 januari 2014 nieuw	13.726	1.190	1.741	10.109	686
(Des)investeringen per saldo	-2.093	-510	461	-1.505	-539
Resultaat deelnemingen	523	523			
Koersverschillen	97	3	4	73	17
Boekwaarde per 31 december 2014	12.253	1.206	2.206	8.677	164

* Van de verrekenbare verliezen is het waarschijnlijk dat toekomstige fiscale winst binnen één jaar beschikbaar komt ter compensatie of dat verrekeningsmogelijkheden kunnen worden benut.

De deelnemingen zijn als volgt samengesteld:

	2014		2013	
	belang in %	bedrag	belang in %	bedrag
Gewaardeerd op verkrijgingsprijs				
Water Fund Holland BV Nieuwegein	9,0%	0	9,0%	0
KWH Water BV Nieuwegein	2,5%	25	2,5%	25
Reststoffenunie Waterleidingbedrijven BV Nieuwegein	2,9%	10	2,9%	10
		35		35
Gewaardeerd op nettovermogenswaarde*		1.171		1.155
		1.206		1.190

* De volgende deelnemingen zijn gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode:

Naam	Vestigingsplaats	Deelname in %
PT Tirta Ecosam	Balikpapan	45,0%
NieuWater BV	Assen	50,0%
Futuro BV	Voorburg	25,0%
WaterKwaliteitsCentrum Holding BV	Glimmen	25,0%
Waterlaboratorium Noord BV	Glimmen	50,0%
Drentsche Golf & Country Club BV	Assen	20,0%

Aan het evenementenpark Wildlands wordt door WMD een tentoonstellingsgebouw verhuurd, welke huurovereenkomst als een financiële leaseovereenkomst aangemerkt is. De oorspronkelijke netto investering in 2003 bedroeg € 9.755.000. De rekenrente is 5,25% en er is geen rekening gehouden met een restwaarde.

De resterende leasetermijnen zijn als volgt te specificeren:

	2014	2013
0 -1 jaar	350	350
1- 5 jaar	4.416	3.883
> 5 jaar	6.182	7.066
Totaal Nominaal	10.948	11.298
Onverdiende rente	3.284	3.684
Contante waarde resterende termijnen	7.664	7.614

8. Toelichting bij het kasstroomoverzicht

In 2014 zijn geen groepsmaatschappijen verworven. Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in 2014 geldmiddelen zijn opgeofferd. Er zijn geen investeringen verricht door middel van financiële leasing.

9. Groepsvermogen

Voor de toelichting op het groepsvermogen en het verloop van het eigen vermogen van de vennootschap wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige balans.

Er is geen verschil tussen het enkelvoudige eigen vermogen en het geconsolideerde eigen vermogen.

Het verschil tussen het enkelvoudige resultaat en het geconsolideerde resultaat is als volgt gespecificeerd:

	2014	2013
Resultaat volgens enkelvoudige jaarrekening	2.424	3.011
Resultaat Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië	32	-113
Resultaat Stichting vakantieverblijven	-7	15
Resultaat volgens geconsolideerde jaarrekening	2.450	2.913

10. Aandeel derden

Het verloop van het aandeel derden is als volgt:

	2014	2013
Stand per 1 januari	39	408
Overige mutaties boekjaar	12	-369
Stand per 31 december	51	39

11. Voorzieningen

Deze zijn als volgt samengesteld:

	2014	2013
Voorziening jubilea	608	675
Personeelsvoorzieningen Indonesische PT's	577	332
Totaal	1.185	1.007

Voor de toelichting op de voorziening Jubilea wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige balans. De voorzieningen zijn van langlopende aard.

12. Langlopende schulden

	Stand per 31-12-2014	Aflossings- verplichting 2015	Resterende looptijd > 1 jaar < 5 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar
Leningen kredietinstellingen	88.951	14.468	44.587	44.606
Overige leningen	1.780	38	223	1.557
	90.731	14.506	44.810	46.163

Door de stelselwijziging (embedded) derivaten is de post leningen kredietinstellingen verlaagd met € 242.000, zijnde de niet geamortiseerde startwaarde per 31-12-2014.

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zoals hierboven toegelicht zijn opgenomen onder de schulden op korte termijn.

De leningen kredietinstellingen bevatten, naast de leningen waarvoor wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige balans, vier leningen. Noordwater BV heeft een separate lening uit 2007 met een looptijd van 25 jaar, een rentepercentage van 4,05% en een jaarlijks aflossingsbedrag van € 480.000. E-Qua BV heeft een leningsovereenkomst met verpanding van bedrijfsmiddelen en vorderingen afgesloten in 2014 met een looptijd van 8 jaar, een rentepercentage van 2,75% en een jaarlijks aflossingsbedrag van € 100.000. PT Air Manado heeft een lening uit 2008 met een looptijd van 10 jaar, een rentepercentage van 5,87% en een jaarlijks aflossingsbedrag van € 74.429.

In 2014 heeft E-Qua BV een leningsovereenkomst met verpanding van bedrijfsmiddelen en vorderingen afgesloten met de Stichting Drentse Energie Organisatie. Dit betreft een geldlening van € 750.000 met een looptijd van acht jaar, een rentepercentage van 4% en een jaarlijks aflossingsbedrag van € 93.750. Deze lening is verantwoord onder overige leningen. Onder overige leningen zijn tevens drie leningen van Indonesische PT's verantwoord en twee leningen van VOF Anloo en VOF Hondsrug voor een gezamenlijk bedrag van € 1.340.000.

	2014	2013
(Embedded) derivaten		
Stand per 1 januari	0	0
Stelselwijziging (embedded) derivaten	1.790	0
Stand per 1 januari nieuw	1.790	0
Mutatie boekjaar ten laste van resultaat	895	0
Stand per 31 december	2.685	0

13. Overige activa en passiva

De vlottende activa zijn als volgt samengesteld:

	2014	2013
Vorraden		
Distributie- en verpakkingsmateriaal	1.250	988
Vorderingen (ten hoogste 1 jaar)		
Debiteuren en af te rekenen met afnemers inclusief voorziening oninbare vorderingen	4.215	3.786
Omzetbelasting	878	492
Overlopende activa en overige vorderingen	2.035	2.441
	7.128	6.719
Liquide middelen		
Kas	3	3
Kredietinstellingen	5.144	3.176
	5.147	3.179
Totaal vlottende activa	13.525	10.886

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

De kortlopende schulden zijn als volgt samengesteld:

	2014	2013
Kredietinstellingen		
Rekening-courant	253	12.113
Kasgeldlening	12.500	0
Aflossingsverplichting langlopende leningen	14.506	13.117
Stand per 31 december	27.259	25.230
Handelscrediteuren	3.070	3.072
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	152	145
Loonheffingen	592	573
Premies sociale verzekeringen	299	301
Vennootschapsbelasting	3	2
Stand per 31 december	1.046	1.021
Schulden aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen	520	203
Overige schulden		
Te betalen vakantierechten	1.873	1.708
Overige	3.747	3.834
Stand per 31 december	5.620	5.542
Totaal kortlopende schulden	37.515	35.068

14. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Uit hoofde van de fiscale eenheid voor omzetbelasting hebben alle daarin opgenomen vennootschappen een hoofdelijke aansprakelijkheid voor de afdracht van deze belasting. Voor de langlopende lening van Noordwater bij ABN Amro (Pro resto ultimo 2014 groot € 7,8 miljoen) is door WMD een onherroepelijke borgtocht afgegeven.

WMD is via een dochteronderneming vennoot, en evenals alle vennoten, hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van VOF Anloo (€ 423.000) en VOF Hondsrug (€ 860.000).

WMD heeft zich garant gesteld voor een bedrag van € 18,3 miljoen voor de door NieuWater BV aangegane lening bij NV Bank Nederlandse Gemeenten.

WMD heeft zich verplicht om, indien de Indonesische drinkwaterbedrijven in staat zijn gebleken te voldoen aan al hun verplichtingen jegens WMD, en daarmee aan Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië, en indien vervolgens de Stichting in de periode 2013 – 2016 besluit een deel van de leningen kwijt te schelden, een en ander jaarlijks door de rvc van WMD vast te stellen, het revolving fund van de Stichting gedurende de periode 2014 – 2023 met maximaal 51% van de door de Stichting gedane kwijtscheldingen aan te vullen uit de beschikbare cash-flow van de Ander Water activiteiten. De Stichting is in 2016 ontbonden.

WMD heeft ultimo 2014 inzake energie-inkoop de energieprijzen tot medio 2016 vastgelegd.

Voorts heeft WMD verplichtingen aangegaan, waarvan de per ultimo 2014 resterende verplichting als volgt gespecificeerd kan worden (in hele euro's):

Verplichting	=< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Kantoomiddelen	22.830	51.488		74.318
Sponsoring	32.000	32.000		64.000
Heftruck	4.836	16.926		21.762
Beheersovereenkomst Weidevogelgebied	77.326	386.630	1.147.002	1.610.958
Bedrijfszorg	2.472			2.472
Schoonmaakcontract	48.310	56.362		104.672
	187.774	543.406	1.147.002	1.878.182

15. Waterverkopen

	2014	2013
Waterverkopen binnen Nederland	33.580	33.049
Waterverkopen binnen Indonesië	6.873	5.376
Totaal	40.453	38.425

16. Overige bedrijfsopbrengsten

Dit betreft alle opbrengsten die geen verband houden met de verkoop van water, zoals opbrengst werken voor derden, opbrengst huren en pachten en vergoeding incasso- en afsluitkosten.

17. Personeelskosten

Gedurende het jaar 2014 had de onderneming 773 werknemers (FTE) in dienst (2013: 813), waarvan 618 in het buitenland (2013: 656).

	2014	2013
Salarissen	12.517	11.915
Sociale lasten	1.299	1.151
Pensioenlasten	1.546	1.474
Overige personeelskosten	866	543
Af: geactiveerde salarissen	-2.722	-3.231
Totaal personeelskosten	13.506	11.852

18. Afschrijvingen

	2014	2013
Materiële vaste activa		
Bedrijfsgebouwen- en terreinen	1.094	1.111
Machines en installaties	2.479	2.533
Overige vaste bedrijfsmiddelen	3.904	3.954
	7.477	7.598
Resultaat bij verkoop	-250	-57
Totaal afschrijvingen	7.227	7.541

19. Overige bedrijfskosten

Tot deze post behoren onder meer de kosten van waterzuivering en waterwinning, huisvestingskosten, kosten technische bedrijfs- en vervoermiddelen, reis- en verblijfkosten, belastingen en verzekeringen, porti- en telefoonkosten, adviezen, algemene bedrijfsbehoeften en vergoeding landbouwschaderegeling.

20. Rentebaten en -lasten

De rentelasten hebben betrekking op rente op leningen en het resultaat op (embedded) derivaten. Gedurende het boekjaar zijn geen rentelasten geactiveerd. Rentebaten hebben voornamelijk betrekking op langlopende vorderingen.

21. Winstbelastingen

De operationele bedrijfsactiviteiten van WMD zijn onderworpen aan verschillende winstbelastingregimes met wettelijke belastingtarieven die variëren van 0% tot 25% (2013: 0% tot 25%). Deze verschillende tarieven, tezamen met fiscale faciliteiten in diverse landen en de behandeling van fiscale verliezen, resultaten vrij van belastingheffing alsmede niet aftrekbare kosten, leidden in het verslagjaar tot een gemiddelde effectieve belastingdruk van 13,1% (2013: 5,5%). De effectieve belastingdruk is de winstbelasting gedeeld door de winst vóór belastingen volgens de geconsolideerde winst-en-verliesrekening. De stijging van de effectieve belastingdruk ten opzichte van het voorgaande boekjaar wordt veroorzaakt door aanpassing van de waardering van de latente winstbelastingpositie van de Indonesische PT's naar lokale grondslagen. Het effect van deze aanpassing is € 353.000.

22. Resultaat deelnemingen

Niet geconsolideerde deelnemingen	2014	2013
NieuWater BV	507	515
Water Fund Holland BV	0	-41
Waterlaboratorium Noord BV	0	-9
Futuro BV	0	26
Drentsche Golf & Country Club BV	16	16
Totaal	523	507

23. Overige informatie

Accountantshonoraria

Door de accountant zijn de volgende bedragen ten laste van het boekjaar in rekening gebracht voor de controle jaarrekening. De andere niet-controlediensten zijn door een andere accountantsorganisatie in rekening gebracht.

	2014	2013
Controle jaarrekening	841	109
Andere niet-controlediensten	6	32
Totaal	847	141

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de vennootschap en de in de consolidatie betrokken maatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort.

De overige posten in de winst- en verliesrekening zijn toegelicht in de enkelvoudige jaarrekening.

Enkelvoudige balans per 31 december 2014

Voor winstverdeling (bedragen in duizenden euro's)

	Ref.	31 december 2014	31 december 2013
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	25	132.807	126.695
Financiële vaste activa	26	11.566	11.297
		144.373	137.992
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)	27		
Voorraden		647	574
Vorderingen		3.805	3.750
Liquide middelen		2.413	656
		6.865	4.980
		151.238	142.972
PASSIVA			
Eigen Vermogen	28		
Gestort en opgevraagd kapitaal		97	97
Overige reserve		30.387	28.399
Reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen		-2.021	-2.007
Wettelijke reserve		504	1.001
Onverdeelde winst		2.424	3.011
		31.391	30.501
Voorzieningen	29	7.796	7.203
Langlopende schulden	30		
Leningen		76.170	73.903
(Embedded) derivaten		1.985	0
		78.155	73.903
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)	31		
Schulden aan kredietinstellingen		26.063	24.246
Schulden aan handelscrediteuren		2.292	2.411
Belastingen en premies sociale verzekeringen		748	767
Schulden aan participanten waarin wordt deelgenomen		709	203
Overige schulden		4.084	3.738
		33.896	31.365
		151.238	142.972

Enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2014

(bedragen in duizenden euro's)

	Ref.	2014	2013
Netto omzet			
Drinkwaterverkoppen	34	31.398	30.861
Overige opbrengsten			
Overige bedrijfsopbrengsten	35	2.545	2.632
Som der bedrijfsopbrengsten		33.943	33.493
Bedrijfslasten			
Waterinkopen	36	434	345
Elektrische energie		1.152	1.342
Chemicaliën e.d.		382	405
Kosten uitbesteed werk	37	5.752	5.277
Personeelskosten	38	8.163	8.593
Afschrijvingen	39	6.680	6.970
Grondwaterbelasting	40	355	358
Overige bedrijfskosten	41	5.391	6.337
Som der bedrijfslasten		28.309	29.627
Bedrijfsresultaat		5.634	3.866
Rentebaten		670	753
Rentelasten		-2.881	-2.208
Financieel resultaat	42	-2.211	-1.455
		3.423	2.411
Resultaat deelnemingen	43	-999	600
Resultaat		2.424	3.011

Toelichting op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening

24. Algemeen

Algemeen

Foutenherstel, stelselwijziging en aanpassing vergelijkende cijfers 2013

In de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening is reeds uitgebreid aandacht besteed aan de correcties die in de jaarrekening van de vennootschap en haar groepsmaatschappijen zijn aangebracht in het kader van het foutenherstel per 1 januari 2013. Aangezien het merendeel van de correcties betrekking hebben op groepsmaatschappijen en de correcties effect hebben op zowel de vennootschappelijke als ook de geconsolideerde cijfers, is ervoor gekozen deze toelichting integraal, dus zowel m.b.t. de vennootschappelijke als de geconsolideerde effecten, op te nemen in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening in hoofdstuk 1.

De vergelijkende cijfers 2013 zijn tengevolge van bovenstaande gewijzigd t.o.v. de eerder vastgestelde jaarrekening 2013.

Grondslagen en algemene toelichting

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde in overeenstemming met de toelichting op deelnemingen in paragraaf 3 van de geconsolideerde jaarrekening.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar paragrafen 3 en 4 van de toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening. De toelichting op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening ziet alleen maar op de specifieke vennootschappelijke aspecten, voor zover deze nog niet zijn toegelicht bij de geconsolideerde cijfers.

25. Materiële vaste activa

De samenstelling en het verloop van de boekwaarden is als volgt:

	Totaal	Gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Leidingen	Overige	Werken in uitvoering
Aanschafwaarde per 31 december 2013 oud	250.388	72.774	56.480	97.467	18.592	5.075
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december oud	-117.191	-29.315	-42.091	-33.008	-12.777	0
Boekwaarde per 31 december 2013 oud	133.197	43.459	14.389	64.459	5.815	5.075
Multimediegebouw Wildlands naar financiële vaste activa	-6.502	-5.353	-1.149			
Boekwaarde per 1 januari 2014 nieuw	126.695	38.106	13.240	64.459	5.815	5.075
Investerings onder aftrek van bijdragen van derden per saldo	13.932	212	1.960	8.582	955	2.223
Afschrijvingen	-6.906	-1.133	-1.966	-1.868	-1.939	
Aanschafwaarde desinvesteringen	-7.432	-1.054	-190		-6.188	
Cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	6.518	238	165		6.115	
Boekwaarde per 31 december 2014	132.807	36.369	13.209	71.173	4.758	7.298
Aanschafwaarde	247.133	64.379	56.048	106.049	13.359	7.298
Cumulatieve afschrijvingen	-114.326	-28.010	-42.839	-34.876	-8.601	0
Boekwaarde per 31 december 2014	132.807	36.369	13.209	71.173	4.758	7.298
Afschrijvingspercentages		0-10	2-20	2	10-33,3	

De aanschafwaarde desinvesteringen en cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen zijn aangepast in verband met desinvesteringen in eerdere jaren welke niet verwerkt zijn in een eerdere verloopstaat. Voor de categorie Gebouwen en terreinen gaat het om een correctie van € 238.000, voor de categorie Machines en installaties gaat het om € 125.000 en voor de categorie erige gaat het om € 5.836.000. Deze aanpassing heeft geen mutatie in de boekwaarde noch in het resultaat tot gevolg.

Voertuigen, opgenomen onder de rubriek Overige, worden afgeschreven tot een restwaarde van 10% van de aanschafprijs. Verder wordt er geen rekening gehouden met restwaarden.

26. Financiële vaste activa

De samenstelling en het verloop van de boekwaarden is als volgt:

	Totaal	Deelnemingen in groepsmaatschappijen	Vorderingen op groepsmaatschappijen*	Overige deelnemingen	Vorderingen op niet geconsolideerde deelnemingen	Overige vorderingen
Boekwaarde per 31 december 2013 oud	7.989	-3.101	7.537	632	1.810	1.111
Personeelsvoorzieningen Indonesische PT's	-171	-171				
Waardevermindering investeringen Indonesische PT's	-12.112	-12.112				
Consolidatie PT Water Laboratory Nusantara	-155	-155				
Voorziening leningen Indonesische PDAM en Gemeenten	-2.671	-2.671				
Vrijval lening Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië	8.595	8.595				
Consolidatie Stichting Vakantieverblijven WMD	130					130
Lease multimediagebouw Wildlands	7.614					7.614
Naar voorziening deelnemingen	2.078	9.615	-7.537			
Boekwaarde per 31 december 2013 nieuw	11.297	0	0	632	1.810	8.855
Stelselwijziging (embedded) derivaten	-374	-374				
Boekwaarde per 1 januari 2014 nieuw	10.923	-374	0	632	1.810	8.855
Koersverschillen	-8	-8				
(Des)investeringen	515		312	5	397	-199
Mutatie financiële leaseovereenkomst	50					50
Resultaat deelnemingen	-999	-1015		16		
Mutatie voorziening deelnemingen	1.085	1.397	-312			
Boekwaarde per 31 december 2014	11.566	0	0	653	2.207	8.706

* Over deze vorderingen wordt 2,8% (2013: 4,0%) interest berekend en is aan WMD pandrecht van bedrijfsmiddelen en vorderingen verleend. Er zijn geen afspraken gemaakt met betrekking tot aflossingen.

Aan het evenementenpark Wildlands wordt door WMD een tentoonstellingsgebouw verhuurd, welke huurovereenkomst als een financiële leaseovereenkomst aangemerkt is. De oorspronkelijke netto investering in 2003 bedroeg € 9.755.000. De rekenrente is 5,25% en er is geen rekening gehouden met een restwaarde.

De resterende leasetermijnen zijn als volgt te specificeren:

	2014	2013
0 -1 jaar	350	350
1- 5 jaar	4.416	3.883
> 5 jaar	6.182	7.066
Totaal Nominaal	10.948	11.298
Onverdiende rente	3.284	3.684
Contante waarde resterende termijnen	7.664	7.614

			2014		2013
Deelnemingen in groepsmaatschappijen		Belang in %	Bedrag	Belang in %	Bedrag
Noordwater BV		100%	-11.012	100%	-9.608
Voorziening deelnemingen			11.012		9.615
PT Mitra Tirta Indonesia		0%	0	99%	-7
De deelneming PT Mitra Tirta Indonesia is in 2014 verhangen onder Indowater BV			0		0
Vorderingen op groepsmaatschappijen					
Noordwater BV			7.849		7.537
Voorziening deelnemingen			-7.849		-7.537
			0		0
Overige deelnemingen	Vestigingsplaats	Belang in %		Belang in %	
Drentsche Golf & Country Club BV	Assen	20,0%	292	20,0%	276
Water Fund Holland BV	Nieuwegein	9,0%	42	9,0%	42
KWH Water BV	Nieuwegein	2,5%	25	2,5%	25
Waterlaboratorium Noord BV	Glimmen	50,0%	183	50,0%	183
WaterKwaliteitsCentrum Holding BV	Glimmen	25,0%	5	0,0%	0
Reststoffenunie Waterleidingbedrijven BV	Nieuwegein	2,9%	10	2,9%	10
Futuro BV	Voorburg	25,0%	138	25,0%	138
			695		674
Af: Voorziening deelneming Water Fund Holland BV			-42		-42
			653		632
Vorderingen op niet-geconsolideerde deelnemingen					
Waterlaboratorium Noord BV			1.700		1.450
NieuWater BV			147		0
Water Fund Holland BV			114		114
Drentsche Golf & Country Club BV			360		360
			2.321		1.924
Af: Voorziening vordering deelneming Water Fund Holland BV			-114		-114
			2.207		1.810
Overige vorderingen					
Hypothecaire leningen			550		624
Stichting Vakantieverblijven			136		130
Vof Anloo			95		215
Vof Hondsrug			125		125
Dierenpark Emmen			116		127
Lease multimediegebouw Wildlands			7.664		7.614
Diversen			20		20
			8.706		8.855
Totaal financiële vaste activa			11.566		11.297

Voor de overige vorderingen zijn geen zekerheden gesteld.

27. Vlottende activa

De vlottende activa zijn als volgt samengesteld:

	2014	2013
Vorraden		
Distributie- en verpakkingsmateriaal	647	574
Vorderingen (ten hoogste 1 jaar)		
Debiteuren en af te rekenen met afnemers	2.190	2.159
Voorziening oninbare vorderingen	-333	-573
Groepsmaatschappijen	260	639
Participanten	0	36
Omzetbelasting	563	450
Overlopende activa en overige vorderingen	1.125	1.039
	3.805	3.750
Liquide middelen		
Kas	3	3
Kredietinstellingen	2.410	653
	2.413	656
Totaal vlottende activa	6.865	4.980

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vennootschap. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde ervan, gegeven het kortlopende karakter ervan en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd. Op openstaande kortlopende posten groepsmaatschappijen wordt geen rente in rekening gebracht.

28. Eigen vermogen

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit 5.000 gewone aandelen elk groot nominaal € 50,00. Hiervan zijn in 2014 geplaatst en volgestort 1.946 gewone aandelen (in 2013: 1.946 gewone aandelen).

	2014	2013
Maatschappelijk kapitaal	250	250
Aandelen in portefeuille	-153	-153
Gestort en opgevraagd kapitaal	97	97

De overige componenten van het eigen vermogen zijn als volgt weergegeven:

	Totaal	Herwaarde- ringsreserve	Overige reserve	Reserve omrekenings verschillen	Wettelijke reserve deelname	Onverdeelde winst
Boekwaarde per 31 december 2013	41.106	412	40.922	-3.511	1.001	2.282
Correctie herwaarderingsreserve	-412	-412				
Correctie multimediegebouw Wildlands	1.111		897			214
Personeelsvoorzieningen Indonesische PT's	-171		-171			
Waardevermindering investeringen Indonesische PT's	-12.112		-12.112			
Consolidatie PT Water Laboratory Nusantara Indonesia	-155		-155			
Voorziening leningen Indonesische PDAM en gemeenten	-2.671		-2.671			
Vrijval lening Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië	8.595		8.845			-250
Borgstelling WMD voor SWOI Rabolening	-4.700		-4.950			250
Correcties via V&W 2013 Indonesische PT's	0		-501			501
Correctie omrekeningsverschillen	0		-1.504	1.504		
Consolidatie Stichting Vakantieverblijven WMD	-187		-202			15
Boekwaarde per 31 december 2013 nieuw	30.404	0	28.399	-2.007	1.001	3.011
Stelselwijziging (embedded) derivaten	-1.517		-1.517			
Stand per 1 januari 2014 nieuw	28.887	0	26.882	-2.007	1.001	3.011
Winstverdeling 2013	0		3.011			-3.011
Dividend 2013	-3		-3			
Reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen	-14			-14		
Mutatie wettelijke reserve deelnemingen	0		497		-497	
Onverdeelde winst 2014	2.424					2.424
Stand per 31 december 2014	31.294	0	30.387	-2.021	504	2.424

Reserve omrekeningsverschillen

De reserve omrekeningsverschillen wordt aangehouden in verband met deelnemingen in vreemde valuta. De koers van de Indonesische rupiah is in 2014 met 10,1% gestegen ten opzichte van 2013.

	2014	2013
Stand per 1 januari	-2.007	-557
Onttrekking	-14	-1.450
Stand per 31 december	-2.021	-2.007

Wettelijke reserve deelneming

De wettelijke reserve deelneming wordt aangehouden voor positieve resultaten uit deelnemingen.

	2014	2013
Stand per 1 januari	1.001	994
Toevoeging	0	7
Onttrekking	-497	0
Stand per 31 december	504	1.001

29. Voorzieningen

Deze post bestaat uit:

	2014	2013
Voorziening jubilea	608	675
Voorziening garantstelling lening Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië	4.025	4.450
Voorziening deelnemingen	3.163	2.078
Totaal	7.796	7.203

De voorzieningen zijn van langlopende aard.

	2014	2013
Voorziening jubilea		
Stand per 1 januari	675	602
Dotatie boekjaar	4	138
Oprenting	30	0
Onttrekking boekjaar	-90	-65
Vrijval	-11	0
Stand per 31 december	608	675

Deze voorziening is gevormd voor de in de toekomst uit te betalen personeelsbeloningen in het kader van 10-, 20-, 30- en 40-jarig dienstjubilea. Er is een disconteringsvoet gehanteerd van 1,5% (2013: 1,5%).

	2014
Voorziening garantstelling lening Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië	
Stand per 1 januari oud	0
Foutenherstel voorziening garantstelling lening SWOI	4.450
Stand per 1 januari	4.450
Onttrekking boekjaar	-425
Stand per 31 december	4.025

WMD staat garant voor de betalingsverplichtingen van aflossing en rente zoals die jaarlijks verschuldigd is door Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië aan de Rabobank met betrekking tot de verstrekte geldleningen van € 4,5 miljoen.

De garantstelling is beperkt tot de aflossing en rente zoals die jaarlijks verschuldigd is en strekt zich niet uit tot de toekomstige verplichtingen. In 2014 is deze garantstelling als voorziening opgenomen, waarbij de aflossing die in 2015 heeft plaatsgevonden (€ 425.000) is opgenomen onder overige kortlopende schulden.

	2014	2013
Voorziening deelnemingen		
Stand per 1 januari	2.078	25
Dotatie boekjaar	1.085	2.078
Onttrekking boekjaar	0	-25
Stand per 31 december	3.163	2.078

De deelneming Noordwater heeft per ultimo 2013 en 2014 een negatieve waarde. In verband met de garantstelling jegens de ABN AMRO Bank ad € 7,8 miljoen is hier een voorziening voor getroffen, na correctie van de vordering op Noordwater.

30. Langlopende schulden

De langlopende schulden betreffen onderhandse leningen van kredietinstellingen, pensioenfondsen en dergelijke.

	2014	2013
Leningen		
Stand per 1 januari	86.290	84.747
Stelselwijziging (embedded) derivaten	-192	0
Stand per 1 januari nieuw	86.098	84.747
Afgelost	-12.387	-11.457
Amortisatie startwaarde derivaten	22	0
Nieuwe leningen	16.000	13.000
	89.733	86.290
Aflossingen komend jaar	-13.563	-12.387
Stand per 31 december	76.170	73.903

De nieuwe leningen in 2014 betreffen twee leningen van respectievelijk 10 miljoen en 6 miljoen, beide met een looptijd van 10 jaar. De aflossing is lineair. De rente over de lening van 10 miljoen bedraagt 2,125% en de rente over de lening van 6 miljoen bedraagt 2,185%.

De aflossingsverplichting van de langlopende leningen, exclusief de geamortiseerde startwaarde (embedded) derivaten (€ 170.000), is als volgt over de jaren verdeeld:

Jaar van aflossing	Totaal	0-2 %	2-4 %	4-6 %	6-8 %
2015	13.563	2.000	10.800	513	250
2016	13.563	2.000	10.800	513	250
2017	9.362	2.000	6.600	513	249
2018	7.313	200	6.600	513	
2019	7.315	200	6.600	515	
2020 e.v.	38.787	1.600	32.400	4.787	
	89.903	8.000	73.800	7.354	749

Voor de langlopende schulden zijn geen zekerheden gesteld.

	2014	2013
(Embedded) derivaten		
Stand per 1 januari	0	0
Stelselwijziging (embedded) derivaten	1.335	0
Stand per 1 januari nieuw	1.335	0
Mutatie boekjaar ten laste van resultaat	650	0
Stand per 31 december	1.985	0

In 2005 en 2006 heeft WMD drie leningen afgesloten bij Fortis. Deze leningen luiden in Euro's en kennen een lineaire aflossing over de looptijd met vaste aflossingen per kwartaal. De te betalen rente is (deels) afhankelijk van de 3-maands Euribor. Ligt deze:

- boven het renteplafond, dan is de door WMD verschuldigde rente gelijk aan het renteplafond;
- tussen rentebodem en renteplafond, dan bedraagt de door WMD verschuldigde rente 50% van het renteplafond plus 50% van de 3-maands Euribor;
- onder de rentebodem, dan is de door WMD verschuldigde rente gelijk aan de rentebodem.

Op de rente wordt een kredietopslag berekend die gedurende de looptijd van de lening niet wordt herzien. Door deze transactie heeft WMD in feite een vrijwel geheel vastrentende lening afgesloten, waarvan de rente iets lager uitvalt indien de 3-maands Euribor zich beweegt tussen rentebodem en renteplafond.

In 2007 heeft WMD een lening afgesloten met BNG. Deze lening wordt in jaarlijkse termijnen lineair terugbetaald. De te betalen rente is afhankelijk van de 6-maands Euribor plus een opslag. Tegelijkertijd heeft WMD een captransactie afgesloten met BNG met gelijke kritische kenmerken. De captransactie kent een capniveau van 4,75%, en wordt via een opslag op de rente van de lening (0,44%) betaald. Door deze transactie heeft WMD in feite een verzekering afgesloten dat zij nooit meer hoeft te betalen dan het maximum overeengekomen bedrag.

Met de banken zijn de volgende convenanten overeengekomen met betrekking tot ratio's:

- ABN Amro: garantievermogen groter dan 20% van het balanstotaal gecorrigeerd voor immateriële vaste activa, actieve belastinglatenties, deelnemingen en minderheidsdeelnemingen, vorderingen op aandeelhouders en directie, vorderingen op deelnemingen, minderheidsdeelnemingen en groepsmaatschappijen en aandelen in het eigen kapitaal
- Waterschapsbank: geen
- Rabobank: garantievermogen groter dan 25% van het balanstotaal, verminderd met eventuele geactiveerde immateriële activa. De ratio moet worden berekend op basis van de cijfers zoals deze zijn opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening.
- BNG: solvabiliteit groter dan 20% en Interest Coverage Ratio (ICR) groter dan 1,0. De ratio's moeten worden berekend op basis van de cijfers zoals deze zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

Door zogenaamde 'cross default' clausules in de overeenkomsten met de banken, gelden de met individuele banken overeengekomen convenanten, de facto voor alle banken.

De werkelijke solvabiliteit over 2014 bedroeg enkelvoudig 20,8% en geconsolideerd 19,2%. De werkelijke ICR geconsolideerd is 1,6. Tevens geldt voor de banken dat de jaarrekening WMD, inclusief controleverklaring, binnen zes maanden na einde boekjaar verzonden moet worden naar de bank. De banken hebben aangegeven geen consequenties te zullen verbinden aan het niet voldoen aan deze voorwaarden in 2014. Hiertoe zijn door de banken waivers verstrekt.

31. Kortlopende schulden

Deze kortlopende schulden zijn als volgt samengesteld:

	2014	2013
Kredietinstellingen		
Rekening-courant	0	11.859
Kasgeldlening	12.500	0
Aflossingsverplichting langlopende leningen	13.563	12.387
Stand per 31 december	26.063	24.246
Handelscrediteuren	2.292	2.411
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	581	551
Pensioenpremies	115	139
Waterbelasting en grondwaterheffing	52	77
Stand per 31 december	748	767
Schulden aan participanten waarin wordt deelgenomen	709	203
Overige schulden		
Te betalen vakantierechten	1.873	1.708
Te betalen interest	458	442
Overige	1.753	1.588
Stand per 31 december	4.084	3.738
Totaal kortlopende schulden	33.896	31.365

Ter overbrugging van het beëindigen per 31 december 2014 van de rekening-courant faciliteit van € 10.000.000, heeft WMD in december 2014 een kasgeldlening aangetrokken welke in januari 2015 is terugbetaald. Er zijn geen zekerheden gesteld of bijzondere voorwaarden aan deze kasgeldlening verbonden. De kortlopende schulden hebben alle een resterende looptijd van korter dan één jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan.

WMD staat garant voor de betalingverplichtingen van aflossingen en rente zoals die jaarlijks verschuldigd is door Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië (SWOI) aan de Rabobank met betrekking tot de verstrekte geldleningen van € 4,5 miljoen. Aangezien in 2016 het besluit tot ontbinding van de SWOI is genomen, is de verplichting uit hoofde van deze verplichting is onder overige kortlopende schulden opgenomen.

33. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Uit hoofde van de fiscale eenheid voor omzetbelasting hebben alle daarin opgenomen vennootschappen een hoofdelijke aansprakelijkheid voor de afdracht van deze belasting. Voor de langlopende lening van Noordwater bij ABN Amro (Pro resto ultimo 2014 groot € 7,8 miljoen) is door WMD een onherroepelijke borgtocht afgegeven.

WMD is via een dochteronderneming vennoot, en evenals alle vennoten, hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van VOF Anloo (€ 423.000) en VOF Hondsrug (€ 860.000).

WMD heeft zich garant gesteld voor een bedrag van € 18,3 miljoen voor de door NieuWater BV aangegane lening bij NV Bank Nederlandse Gemeenten.

WMD heeft zich verplicht om, indien de Indonesische drinkwaterbedrijven in staat zijn gebleken te voldoen aan al hun verplichtingen jegens WMD, en daarmee aan Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië, en indien vervolgens de Stichting in de periode 2013 – 2016 besluit een deel van de leningen kwijt te schelden, een en ander jaarlijks door de rvc van WMD vast te stellen, het revolving fund van de Stichting gedurende de periode 2014 – 2023 met maximaal 51% van de door de Stichting gedane kwijtscheldingen aan te vullen uit de beschikbare cash-flow van de Ander Water activiteiten. De Stichting is in 2016 ontbonden.

WMD heeft ultimo 2014 inzake energie-inkoop de energieprijzen tot medio 2016 vastgelegd.

Voorts heeft WMD verplichtingen aangegaan, waarvan de per ultimo 2014 resterende verplichting als volgt gespecificeerd kan worden (in hele euro's):

Verplichting	=< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Kantoormiddelen	22.830	51.488		74.318
Sponsoring	32.000	32.000		64.000
Heftruck	4.836	16.926		21.762
Beheersovereenkomst Weidevogelgebied	77.326	386.630	1.147.002	1.610.958
Bedrijfszorg	2.472			2.472
Schoonmaakcontract	48.310	56.362		104.672
	187.774	543.406	1.147.002	1.878.182

34. Netto omzet

	2014	2013
Kleinverbruik	24.505	24.258
Grootverbruik	5.001	4.377
Levering zusterbedrijven	1.315	1.202
Vergoeding brandkranen en sprinklers	577	1.024
Totaal opbrengsten	31.398	30.861

35. Overige bedrijfsopbrengsten

Dit betreft alle opbrengsten die geen verband houden met de verkoop van water, zoals opbrengst werken voor derden, opbrengst huren en pachten en vergoeding incasso- en afsluitkosten.

36. Waterinkopen

Dit betreft ingekocht water bij collega waterbedrijven.

37. Kosten uitbesteed werk

Tot deze post behoren onder meer de kosten van uitbesteed onderhoud aan terreinen, gebouwen, machines en installaties en leidingwerken, kosten van uitzendkrachten, onderzoek waterkwaliteit en computercentrum.

38. Personeelskosten

	2014	2013
Salarissen	8.739	8.930
Sociale lasten	966	890
Pensioenlasten	1.208	1.211
Overige personeelskosten	788	491
Af: geactiveerde- en doorbelaste salarissen	-3.538	-2.929
Totaal personeelskosten	8.163	8.593

De geactiveerde salarissen betreft toegerekende personeelskosten aan in eigen beheer vervaardigde productie- en distributiemiddelen.

39. Afschrijvingen

	2014	2013
Materiële vaste activa		
Bedrijfsgebouwen- en terreinen	1.133	1.153
Machines en installaties	1.966	2.142
Leidingen en watermeters	1.868	1.780
Overige vaste bedrijfsmiddelen	1.939	1.926
	6.906	7.001
Resultaat bij verkoop	-226	-31
Totaal afschrijvingen	6.680	6.970

40. Grondwaterbelasting

Dit betreft een grondwaterheffing van € 0,01109 per m³ (2013: € 0,01100 per m³).

41. Overige bedrijfskosten

Tot deze post behoren onder meer de kosten van waterzuivering en waterwinning, huisvestingskosten, kosten technische bedrijfs- en vervoermiddelen, reis- en verblijfkosten, belastingen en verzekeringen, porti- en telefoonkosten, adviezen, algemene bedrijfsbehoeften en vergoeding landbouwschaderegeling.

42. Financieel resultaat

De rentelasten hebben betrekking op betaalde rente op leningen en het resultaat op (embedded) derivaten. De rentebaten hebben betrekking op ontvangen hypotheekrente leningen personeel evenals de rentevergoeding op overige leningen.

43. Resultaat deelnemingen

Het resultaat deelnemingen is als volgt samengesteld:

	2014	2013
Noordwater BV	-1.015	148
PT Mitra Tirta Indonesia	0	-52
NieuWater BV	0	515
Drentsche Golf & Country Club BV	16	16
Waterlaboratorium Noord BV	0	-10
Water Fund Holland BV	0	-43
Futuro BV	0	26
Totaal	-999	600

Het resultaat over boekjaar 2014 is volledig gemuteerd in de Financiële Vaste Activa (ref 26).

De deelneming NieuWater BV is in 2013 aan Noordwater BV overgedragen.

44. Overige informatie

Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2014 had de vennootschap, uitsluitend in Nederland, gemiddeld 155 werknemers (FTE) in dienst (2013: 157).

WNT-verantwoording 2014 N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op WMD van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2014 voor WMD is € 230.474. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van de raad van commissarissen; dit bedraagt voor de voorzitter 7,5% en voor de overige leden 5% van het bezoldigingsmaximum.

De managementverantwoordelijkheid van WMD ligt bij de directeur van WMD. De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor de bezoldigingsstructuur van de directeur. Het bezoldigingsbeleid bij WMD, voor de raad van commissarissen en de directeur, is in lijn met de bepalingen uit de WNT.

- **Bezoldiging bestuurder**

De totale bezoldiging van de bestuurder in 2014, de heer K.J. Hoogsteen, bedroeg op grond van de WNT € 236.000 over 2014 (2013: € 218.000) gesplitst in een beloning van € 205.000 (2013: € 186.000), een belastbare vaste onkostenvergoeding van € 1.000 (2013: € 1.000) en een voorziening ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn van € 30.000 (2013: € 31.000). De bestuurder is 365 dagen in dienst geweest als 1,0 fte in 2014 (2013: 1,0 fte, 365 dagen). De hogere beloning in 2014 betreft volledig een jubileum uitkering wegens 40-jarig dienstverband, een regeling welke in het kader van overgangsrecht geen gevolgen heeft.

Op grond van Boek 2 BW bedroeg het salaris, inclusief jubileum uitkering wegens 40-jarig dienstverband, van de bestuurder in 2014 € 180.000 (2013: € 147.000) en werd daarnaast € 56.000 (2013: € 71.000) betaald voor sociale lasten, pensioen enz.

- **Bezoldiging raad van commissarissen**

De commissarissen ontvingen gezamenlijk een vergoeding van € 19.700 over 2014 (2013: € 18.400). De commissarissen in overheidsdienst, zijnde de heren Van der Laan en Bouwmeester het gehele jaar 2014 en de heer Eerenstein tot en met 30 april 2014, ontvingen de vergoeding niet persoonlijk.

	Functie	Totale bezoldiging 2014	Duur van het dienstverband in 2014 (in dagen)	Totale bezoldiging 2013	Duur van het dienstverband in 2013 (in dagen)
G.J. Jansen, voorzitter	Voorzitter rvc	5,8	365	4,7	306
J.H. van der Laan	Lid rvc	3,4	365	4,1	365
T. Eerenstein	Lid rvc	3,4	365	3,4	365
B.J. Bouwmeester	Lid rvc	3,4	365	2,8	306
Sj. Kremer	Lid rvc	3,4	365	3,1	334
M.L. van Wijhe	Lid rvc	0,3	31	0,0	0
J. Kuper	Lid rvc	0,0	0	0,3	31
Totaal		19,7		18,4	

- Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2014 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2014 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Assen, 27 januari 2017

P.A. Glasbeek

De commissarissen

G. J. Janssen

B. Bouwmeester

T. Eerenstein

J.H. van der Laan

M.L. van Wijhe (vanaf 1 december 2014)

Overige gegevens

Statutaire bepaling

Statutaire bepalingen

De statutaire bepalingen ten aanzien van de winstbestemming luiden als volgt:

Artikel 29

1. Van de vennootschappelijke winst kan jaarlijks een door de directie met goedkeuring van raad van commissarissen te bepalen percentage worden gereserveerd, terwijl daarop voorts in aftrek worden gebracht de niet gedelgde verliessaldi van de voorgaande jaren, alsmede de belastingen welke ten laste van de winst geheven zijn of geheven zullen worden, zo nodig door schatting vast te stellen.
2. De aldus resterende winst staat ter beschikking van de algemene vergadering. Van deze winst mag slechts een dividend worden uitgekeerd tot een percentage van maximaal de wettelijke rente. Van het vorenstaande kan slechts worden afgeweken door de algemene vergadering op basis van een besluit genomen met drie/vierde van de uitgebrachte stemmen, tenminste vertegenwoordigende meer dan eenenvijftig procent (51%) van het geplaatste aandelenkapitaal, in een vergadering waarin tenminste twee/derde van het geplaatste aandelenkapitaal vertegenwoordigd is. Dit besluit behoeft de goedkeuring van de raad van commissarissen genomen met algemene stemmen in een vergadering waarin alle commissarissen aanwezig dan wel vertegenwoordigd zijn.

Voorstel winstbestemming

Voorgesteld wordt het maximaal toegestane dividend, ter grootte van 3%, zijnde de wettelijke rente per 1 januari 2014 van het geplaatste aandelenkapitaal, aan aandeelhouders uit te keren en het restant aan de overige reserve toe te voegen.

De onverdeelde winst is als afzonderlijke post onder het Eigen Vermogen opgenomen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Splitsing

In 2016 is, mede gebaseerd op het eerder in dit verslag gememoreerde rapport van de "commissie De Boer" besloten tot herstructurering van de WMD-groep. Bij deze splitsing wordt de kerntaak van WMD ondergebracht in een afzonderlijke dochtermaatschappij "WMD drinkwater BV". De niet-kerntaken worden in separate dochtervennootschappen ingebracht. De financiële gevolgen voor de groep zijn nihil, vennootschappelijk treden wel verschuivingen op.

Afbouw Indonesie

In 2016 is de afbouw van de indonesische activiteiten in gang gezet. Aangezien in het foutenherstel, zoals reeds beschreven, de activa vrijwel geheel zijn afgewaardeerd, worden bij de verdere afbouw geen additionele verliezen van betekenis meer verwacht. De Stichting Waterprojecten Oost-Indonesië is ontbonden in 2016.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Bijlage 1: Waterkwaliteit 2014

Omschrijving	Eenheid	Annen		Assen		Beilen		Dalen		Gasselte		Hoogeveen	
		Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw
Aluminium	ug/l	0,5	<0,5	0,8	0,7	<0,5	0,5	<0,5	1,5	<0,5	0,8	7,9	0,8
Ammonium	mg/l	<0,05	0,06	<0,05	0,59	<0,05	0,41	<0,05	0,17	<0,05	0,0	<0,05	0,51
Calcium	mg/l	51,2	54,8	50,6	76,5	63,6	72,2	55,1	39,1	47,0	32,4	49,6	85,0
Chloride	mg/l	11,8	15,1	26,4	32,4	24,9	24,2	52,2	55,0	21,9	22,2	25,4	26,7
D.O.C. (opgelost organisch koolstof)	mg/l	1,3	1,5	1,7	2,0	2,4	3,4	1,6	2,5	0,7	1,0	4,2	5,2
Electrisch geleidend vermogen bij 20 C	mS/m	28,8	32,5	35,7	48,7	39,2	43,5	45,7	43,0	30,8	26,7	34,5	51,2
Ijzer	mg/l	<0,02	4,73	<0,02	4,01	<0,02	6,52	<0,02	11,65	<0,02	7,48	<0,02	7,68
Kalium	mg/l	1,2	1,2	1,9	1,9		1,7	4,5	4,3	1,5	1,5	1,7	1,7
Kleur bij 455 nm	mg Pt-Co/l	<5		<5		5,2		<5		<5		8,7	
Magnesium	mg/l	4,1	4,2	6,5	6,3	6,4	5,9	8,5	8,2	4,7	4,7	7,8	7,7
Mangaan	mg/l	<0,005	0,223	<0,005	0,109	<0,005	0,165	0,002	0,416	<0,005	0,308	<0,005	0,215
Natrium	mg/l	8,6	10,8	20,0	23,2	16,6	13,4	26,1	27,8	12,6	12,5	16,7	17,6
Nitraat	mg/l	<0,5	0,5	1,5	<0,5	1,1	<0,5	1,6	0,8	<0,5	<0,5	1,5	<0,5
Nitriet	mg/l	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	0,019	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016
Ortho fosfaat	mg/l	<0,06	0,7	<0,06	0,7		0,7	<0,06	0,6	<0,06	0,4	<0,06	0,6
Silicium	mg/l	10,3		10,7				8,6		8,2		11,7	
Sulfaat	mg/l	3,9	7,0	1,2	0,5	14,0	19,6	76,2	73,9	25,6	25,6	<0,5	<0,5
Temperatuur	graden C	10,8	10,5	11,4	11,1	11,3	10,6	10,4	10,3	9,8	9,6	11,6	11,4
Totale hardheid	mmol/l	1,4	1,5	1,5	2,2	1,8	2,0	1,7	1,3	1,4	1,0	1,6	2,4
Troebelheid	FTU	0,14		<0,1		0,21		<0,1		0,14		0,11	
Waterstofcarbonaat	mg/l	171	189	190	281	201	235	104	80	128	99	187	308
Zuurgraad	pH	7,5	7,4	7,8	7,2	7,6	7,1	7,8	6,5	7,7	7,1	8,2	6,9
Zuurstof	mg/l	11,18	0,0	9,23	<0,5	9,68	<0,5	10,57	<0,5	11,7	0,00	10,56	<0,5

Omschrijving	Eenheid	Kruidhaars		Leggelo		Noordbargeres		Ruinerwold		Valtherbos		Zuidwolde	
		Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw	Rein	Ruw
Aluminium	ug/l	<0,5	<0,5	<0,5	<0,5	<0,5	0,7	1,0	2,5	<0,5	2,9	<0,5	1,7
Ammonium	mg/l	<0,05	0,09	<0,05	0,10	<0,05	0,21	<0,05	0,43	<0,05	0,07	<0,05	1,10
Calcium	mg/l	57,9	36,6	54,1	54,4	51,8	50,9	58,3	60,8	45,9	16,2	49,2	73,3
Chloride	mg/l	22,8	24,9	23,3	23,9	36,4	35,5	15,8	13,9	24,7	23,9	17,5	22,0
D.O.C. (opgelost organisch koolstof)	mg/l	1,6	2,4	2,3	2,8	1,7	2,3	4,9	6,4	1,1	1,5	3,9	7,2
Electrisch geleidend vermogen bij 20 C	mS/m	34,8	29,1	33,2	35,6	39,1	43,2	33,2	36,5	30,2	22,0	31,6	46,9
IJzer	mg/l	<0,02	10,51	<0,02	9,05	0,02	14,21	0,01	6,95	<0,02	16,02	0,10	10,46
Kalium	mg/l	1,9	1,9	1,7	1,7	3,9	4,1	1,1	1,1	1,3	1,3	1,4	1,7
Kleur bij 455 nm	mg Pt-Co/l	<5		<5		<5		13,0		<5		9,4	
Magnesium	mg/l	4,0	3,9	4,0	4,0	6,9	6,7	5,8	5,9	3,4	3,1	5,0	7,5
Mangaan	mg/l	<0,005	0,368	<0,005	0,258	<0,005	0,504	<0,005	0,218	<0,005	0,601	<0,005	0,298
Natrium	mg/l	12,2	12,5	13,1	12,8	20,0	19,2	10,0	9,8	14,2	13,2	14,7	17,1
Nitraat	mg/l	<0,5	<0,5	3,5	3,0	0,7	<0,5	1,5	<0,5	0,4	<0,5	3,2	<0,5
Nitriet	mg/l	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016	<0,016
Ortho fosfaat	mg/l	<0,06		<0,06	1,2	<0,06	0,6	<0,06	0,6	<0,06	0,8	<0,06	0,9
Silicium	mg/l	9,5		9,8		7,4		11,1		8,2		11,1	
Sulfaat	mg/l	28,6	30,9	15,3	15,1	67,2	66,1	3,8	3,5	29,2	25,8	<0,5	<0,5
Temperatuur	graden C	10,5	10,3	10,9	10,4	10,6	10,1	10,6	10,4	10,1	10,1	11,1	10,6
Totale hardheid	mmol/l	1,6	1,1	1,5	1,5	1,6	1,5	1,7	1,8	1,3	0,5	1,4	2,1
Troebelheid	FTU	0,23		0,12		0,25		0,11		<0,1		0,29	
Waterstofcarbonaat	mg/l	159	107	157	175	110	142	196	226	116	64	179	292
Zuurgraad	pH	7,5	6,7	7,8	7,1	8,0	6,9	7,8	6,9	7,7	6,6	7,4	6,7
Zuurstof	mg/l	10,97	<0,5	10,79	<0,5	11,44	<0,5	10,93	<0,5	10,72	<0,5	8,50	<0,5

Bijlage 2: Overzicht afkortingen jaarverslag

AC	Audit Commissie (subcommissie van de Raad van Commissarissen)
AC-leidingen	Asbestcementleidingen
ACM	Autoriteit Consument en Markt
AvA	Algemene Vergadering Aandeelhouders
BV	Besloten Vennootschap
CO2	Koolstofdioxide
EV	Eigen vermogen
Fte	fulltime-equivalent
GIS	Geografisch informatiesysteem
GLB	Gemeenschappelijk landbouwbeleid
ICT	Informatie- en Communicatie Technologie
iDEAL	Nederlands standaard voor het verrichten van internetbetalingen
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
ISO	International Standards Organisation
KAM	Kwaliteit, Arbeidsomstandigheden en Milieu
KKNN	Kwaliteits Kring Noord Nederland
KPI's	Kritische PrestatieIndicatoren
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NAM	Nederlandse Aardolie Maatschappij
NEN	Nederlands Normalisatie Instituut
NV	Naamloze Vennootschap
NWTR	NieuWater
OLM	Ondermaatse LeveringsMinuten
PT	Indonesische variant van de Besloten Vennootschap
PVC	Polyvinylchloride, harde kunststof
PwC	PricewaterhouseCoopers Accountant N.V.
Ri&E	Risico-Inventarisatie en -Evaluatie
rvc	Raad van Commissarissen
RvT	Raad van Toezicht
S.O.S.	Save Our Souls
SWOI	Stichting Waterprojecten Oost Indonesië
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VEWIN	Vereniging van Drinkwaterbedrijven in Nederland
VMBO	Voorbereidend Middelbaar BeroepsOnderwijs
VOF	Vennootschap Onder Firma
VWO	Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
WBG	WaterBedrijf Groningen
WLN	WaterLaboratorium Noord
WMD	WaterleidingMaatschappij Drenthe
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke sector
WOPT	Wet Openbaarmaking Publieke Topinkomens
WWb	Werkgeversvereniging Waterbedrijven

Waterleidingmaatschappij Drenthe

9405 BL Assen
Lauwers 3

Postbus 18
9400 AA Assen

tel: (0592) 85 45 00
fax: (0592) 85 45 99

www.wmd.nl
info@wmd.nl

